

Diui Hieronymi Epistolarum Tertius Secundæ partis tractatus continēs epistolares expositiones quorū
dam Psalmorum & Cantici canticorum secundum Origenem e græco traductum.

Beati Hieronymi presbyteri epistola ad Cyprianum presbyterum psalmum. lxxxix. qui Moyse inscribitur: uidelicet psalmus: Domine refugium factus es nobis exponentis.

ORIVS Te Cypriane presbyterorū studiosissime de illoꝝ numero super quibus au
diuit Moyses elige presbyteros: quos tu ipse scis dignos esse: tantū epistolis nouerā:
& beati uiri uocabulum consecutū: qui legem dei die ac nocte meditatur. Nunc autē
quia exterioris quoq; hoīs nobis inuicem facta est cognitio: & post salutationē dul
cesq; complexus: quibus sibi amicitia copulatur: ut probes ueꝝ esse quod audieras:
statim a me postulas: ut difficillimum psalmū: qui apud græcos & latinos octogesi
mus nonus inscribitur tibi edisserā: non composita uerborū oratione plausuq; popu
lari: qui solet imperitoꝝ aures decipere atq; palpare: sed oratione simplici & ecclesia
stici eloquii ueritate: ut. s. interpretatio nostra nō alio interprete indigeat: quod pla
risq; nimium disertis accidere solet: ut maior sit intelligētiæ difficultas in eoꝝ explana
tionibus: q̄ in his quæ explanare conantur. Aggrediar opus difficillimū: & sanctarū præcū tuarū fulctus auxi
lio illius uersiculi recordabor: Dominus dabit uerbū euāgelizātibus uirtute multa. Ac primū sciēdū q̄ psalmi
istius iuxta hebraicū titulus sit: Oratio Moyse uiri dei: iuxta. lxx. Oratio Moyse hoīs dei. Inter hoīem autē & ui
rū quid iter sit: sancta scriptura nos doceat. Loquit̄ quinquagenarius ad Heliā. Homo dei rex uocat te. Cui ille
respōdit. Si hō dei ego sum: descēdat ignis de celo: & comedat quinquagita uiros tuos & te. Ad Timotheū quo
que apostolus scribit. Tu autē homo dei hæc fuge. Porro de uiro dei idē apostolus instruit. Volo autē uos scire:
q̄ oīs uiri caput Christus ē: caput autē mulieris uir: caput uero Christi deus. Iste uir ē q̄ caput uelare nō debet:
cū sit imago & gloria dei: & quotidie Paulus loquit̄. Nos autē reuelata facie gloriā dei cōtēplātes in eandē ima
ginē transformamur a gloria in gloriā: sicut a domini spiritu. Et in alio loco: Donec pueniamus in uirū pfectū:
in mensurā etatis plenitudinis Christi. Siue igitur uiri siue hominis appellatio sancto uiro cōpetit: & ei q̄ uidit
deū facie ad faciē: & salua facta aia eius: cuius ore creaturarū mundi: eoꝝ dūtaxat quæ uisibilia sunt cōditionē
hoīs & oīs retro historiæ didicimus ueritatē: qui nō solū nobis quinq; reliquit libros: Genesim: Exodū: Leuiticū
Numeros: & Deuteronomiū: sed undecim quoq; psalmos ab octogesimo nono: cuius principium est: Domine
refugiū factus es nobis: usq; ad nonagesimū nonū: qui inscribitur psalmus in cōfessione. Quod autē in plarisq;
codicibus nonagesimo octauus habet titulū psalmus Dauid: in hebraico nō tenet: Hanc habēte scriptura san
cta cōsuetudinē: ut oēs psalmi qui cuius sint: titulos nō habent: his deputent: quosq; in prioribus psalmis noīa
continentur. Quattuor autē psalmi sunt: qui habent oratiōis titulū. sextus decimus qui inscribitur oratio Dauid
& incipit: Exaudi domine iustitiā meam. Et octogesimus quintus: Inclina domine: similiter Oratio Dauid. Et
octogesimus nonus qui nunc in manibus est: Domine refugiū factus es nobis. Et centesimus primus: qui habet
titulum Oratio pauperis: cū anxius fuerit: & in conspectu domini effuderit præcem suā Dauid: & pauper: qui
cum diues esset: pro nobis pauper factus est: refertur ad Christū: qui sedit super pullū asinæ: iuxta Zachariam
pauper atq; māfuetus. Moyses autē per quem dominus legem dedit: cuius ore audiuius loquētem deū: facia
mus hoīem ad imaginem & similitudinē nostram: statimq; infertur: & fecit deus hoīem: ad imaginem dei fecit
illum: masculū & fœminam creauit illos. ab initio conditiōis hoīs usq; ad mortem & resurrectiōem oīa explicat
qualis creatus sit: quāto uiuat tempore: quid agat in sæculo: quem fructū uitæ habeat: ppter quid laboret: quo
ire contendat. & quoniā qui scribit homo est: sub psona eius de omni generis humani cōditione testatur. Sunt
autem qui hunc psalmū siue orationē ad israeliticū populū referant: quō in solitudine offenderit deum atque
concederit: & non meruerit terram pmissionis intrare: proq; patribus ingressi sunt filii: & rursum placatum ex
pectent deum: q̄ in Christi compleatur aduentu. Oratio iuxta grāmaticos omnis sermo loquētium est: cuius
athymologiā sic explicant. Oratio est oris ratio. In scripturis autē sanctis difficile oratiōem iuxta hunc sensum
legimus: sed eam quæ ad præces & obsecratiōes ptinet. Aiunt hebræi uno psalmorū uolumine quinq; libros
contineri: a primo usq; ad quadragesimū: & a quadragesimo primo usq; ad septuagesimū primum: & a septua
gesimo secūdo usq; ad octogesimo octauū: & ab octogesimo nono: qui quarti libri initium est: & quē nunc disse
rimus usq; ad centesimū quintum. In quorum oīum fine duplex amen positū est: quod. lxx. transferunt fiat fiat:
& a centesimo sexto usq; ad finem instar. xii. pphetarū: qui & ipsi cum pprios libellos ediderint: unius nomine
uoluminis continētur. Illud autē quod pene præterit: asserens inter. xi. Moyse psalmos etiā nonagesimū octauū
eē: in quo positum est: Exaltate dominum deum nostrū: & adorate scabellum pedū eius. Moyses & Aaron in
sacerdotibus eius: & Samuel in eis qui inuocant nomen illius. Videtur nostræ sententiæ cōtraire: quō Moyse sit
qui Samuelē nominat: quem multa post tpa fuisse cognouimus. Cuius quæstionis facilis solutio est: pphetarū
nomen esse Samuelis: qui tanti meriti fuit: ut cū Moysē poneretur. In Hieremia. Si steterint Moyses & Samuel
iuxta illud exemplū quando homo dei loquitur in Samaria ad altare: Hæc dicit dominus. Ecce filius nascetur
domui Dauid: Iosias nomen eius. Sciamus quoq; errare eos qui omnes psalmos Dauid arbitrantur: & nō eorū
quosq; noibus iscripti sunt. Vnde & hūc psalmū uolūt sub noie moyse a Dauid eē cōpositū: q̄. s. legis lator cōem
humani generis offensam & calamitatē: & deinde expectationē salutis sacro ore describat. Dominus habitacu

fulpura

*Homo
uir*

Quinq; libri Moyse

Oratio

Amen

Hon omes psalmi Dauid

Maon:

lum factus est nobis in generatione & generatione. Pro habitatioe & refugio in hebraico maon ponitur: quod magis hitatione q̄ refugiu sonat. Narraturus aut̄ tristitia: & genus deploraturus humanu: a laudibus dei icipit: ut qcqd̄ postea hoi accidit aduersor: nō creatoris duritia: sed eius qui creatus est culpa accidisse uideat. Qui sustinet tē pestatem: uel petrae uel tecti quærit refugiu. quē hostis p̄sequit: ad muros urbiū cōfugit. fessus uiator tā sole q̄ puluere: umbrā quærit solatiū. & seuissima bestia licet hois sanguinem sitiat: cupit & nitit̄ utcūq; potuerit p̄sens uitare discrimen. Ita & hō a principio cōditionis sue deo utit̄ adiutore. ut cū illius sit gratia q̄ creatus est: illius q̄ misericordia: q̄ subsistit & uiuit: nihil boni opis agere pōt absq; eo: q̄ ita libere cōcesserit arbitriu ut suā p̄ singula opa gratiā nō negaret: ne libertas arbitrii redūdet ad iniuriā cōditoris: & ad eius cōtumaciā q̄ a deo cōditus est: ut absq; deo nihil esse se nouerit. Quod aut̄ dixit̄ in generatiōe & generationem: oīa significat tēpora: & ante legē & in lege & i euāgelii gratia. Vnde & apostolus dicit: Gratia salui facti estis p̄ fidē: & hoc non ex uobis: sed ex dono dei. & oēs epistola eius i salutatiōis principio nō prius pacē habēt & sic gratiam: sed ante gratiā & sic pacē: ut donatis nobis peccatis nostris: pacē domini cōsequimur. Ante q̄ mōtes nascerētur: & parturiret cætera terra & orbis: a sæculo usq; i seculū tu es deus. Lxx. Ante q̄ mōtes firmarent̄. & figeret̄ terra & orbis a sæculo et usque in sæculum tu es deus. Hunc locum quidam praua dissensioe subuertūt: maxime hi qui uolunt ante fuisse animal: quam homo in sexti diei numero conderetur. Ita enim legunt atque distinguunt. Domine refugium factus es nobis a generatione in generatione: prius q̄ mōtes firmarentur: et figeretur terra et orbis ut. s. cōsequat̄ a sæculo usq; ad seculū tu es deus. Sic eni dixerūt. Si domus ante q̄ mōtes firmarent̄: & figeret̄ terra orbisq; terrarū: refugiu fuit hoium: ergo fuerūt aīa i caelestibus ante q̄ hoium corpora firmarent̄. Nos autem ut p̄posuimus lectione: ita debemus distinguere: ante q̄ mōtes firmarent̄: & figeret̄ terra & orbis terrarū: a sæculo usq; i seculū tu es deus. ut non refugiu nrm fuerit ante cōditionē mūdi: qui necdū eramus: sed q̄ deus ab æterno usq; in æternū sit semper deus. Pro eo eni q̄ latinus i terpres posuit a sæculo usq; in sæculum: & hebraice dicitur olam: rectius interpretabimur a sempiterno usq; in sempiternū. Simile quid & in puerbiis expersona sapientia qui Christus est legit̄. Dominus creauit me in initio uiarum suarū: in opera sua ante sæcula fundauit me: i principio ante q̄ terrā faceret & abyssos: prius q̄ p̄cederet fontes aquarū: prius q̄ mōtes firmarentur: ante oēs colles generauit me. Nullū aut̄ debet uerbū creatiōis mouere: cū in hebraeo nō sit creatio quæ dicitur bara: sed possessio. Ita eni scriptū ē: Adonay camar bresit dereo: qd̄ in lingua nra exprimit̄: Dōinus possedit me initio manū suarū. Inter possessionē at̄ & creatiōem multa diuersitas ē. Possessio significat: q̄ semp̄ filius i p̄re & p̄ri in filio fuerit. Creatiō aut̄ eius qui prius nō erat: cōditionis exordiū. Pōt iuxta legis tropologiā hoc qd̄ d̄r: ante q̄ mōtes firmarentur: & figeret̄ terra & orbis terrarū: significare: q̄ ante q̄ aīa nra sublimia dogmata firmarentur: & terra corporis nri figeret̄ siue stabiliret̄ a deo: & orbis terrarū q̄ hebraice d̄r Thebel: graece significatius dicitur οικομενη q̄ nos habitata transferre possumus: firmaretur: siue stabiliret̄: deus nobis semp̄ refugium fuerit. Habitata ē at̄ aīa nō deserta: quæ hospite meretur h̄re deū: dicente saluatore. Ego & p̄ri ueniemus: & māsonem apud eū faciemus. Illud aut̄ qd̄ & hebraicū habet: & oēs alii interpretes: ante q̄ montes nascerentur: & parturiret̄ terra: manifeste ad tropologiā nos trahit. Neq; eni mōtes & terra natiuitatē parturitionēq; recipiūt: sed cōditionē. Ex quo liqdo demonstratur: sanctos quoq; excelsosq; uirtutes: dei semp̄ misericordia p̄creari. Cōuertis hoīem usq; ad cōtritionē: & dicit: reuertimini filii Adā. Lxx. ne auertas hoīem i humilitatē: & ipsi. Cōuertimini filii hoīum: iuxta hebraicū. qd̄ dicit hoc ē. o deus q̄ hoīem cōdidisti: & ab initio eius es refugium: & hitatio: cōuertes eū usq; ad cōtritionē: fecisti eū atq; plasmasti: ut cōteretur in mortē: & uas tuum extremo uitæ suæ tpe frāgeretur: cui cū imineat ista cōditio: ut ortus iteret: & q̄ lōgo uixerit tpe: tamē sine dissoluatur extrēo. quotidie ei loq̄ris p̄ p̄phetas. Reuertimini filii Adā: q̄ ura culpa offēdistis deū: & de immortalibus facti estis mortales. Præcipiētis eni audire nolūstis iperiū. De oī ligno qd̄ est i paradiso comedes. de ligno aut̄ scia boni & mali ne comedas. In quocūq; eni die gustaueris de eo: morte morieris. Porro iuxta illud quod. lxx. trāstulerunt: ne auertas hoīem i humilitatē: & dixisti: Cōuertimini filii hoīum: hunc habet sensum: Obsecro ut hoīem: quē ad tuā imaginē & similitudinē cōdidisti: & tantū eū honorare dignatus es: ut de seruo filiū nūcupares: ne eū humilies peccato p̄petuo: ne sup̄ illū uigeat antiqua sentētia: terra es tu & i terrā ibis. Tu. n. nobis p̄misisti p̄nitentiā: dicēs: Nolo mortē peccatoris: sed tātū ut cōuertat̄ & uiuat. Tu. n. dixisti oīum sctōrū tuorū eloq̄. Cōuertimi siue reuertimini filii hoīum ad clāmētissimū patrē: q̄ occurrit uenientibus: et signū quod suo uicio pdiderūt: offert et stolā incorruptiōis largitur antiquā: q̄ mille anni in oculis tuis: ut dies hesternā quæ præterit̄ trāscūt: et uigilia nocturna: siue in nocte: qui p̄ p̄phetas suos nos ad p̄nitentiā puocat dicēs: Reuertimini filii hoīum: petimus ut ante iā dixi ne facias hoīum i humilitate sempiterna retineri. Nec. n. putamus lōgū eē quod p̄mittis salutem nobis post tempa multa tribuendā. Nota de æternitate et t̄pis breuitate: æternitati cōparata breuis ē oīum t̄p̄rū lōgitudō. In cōspectu. n. tuo mille anni quasi una dies reputantur. Staq; seip̄s reprehendit: maledixi unā diē et unius diei spatio: mille annorū apud te lōgitudinē cōputari: cū magis debuerim dicere: unius uigiliae spatiū istarq; h̄re mille ānorū p̄lixitatē. Nox in q̄tuor uigiliis diuidit̄: quæ singulæ triū horarū spatio supputantur. Vnde et domus q̄ rta uigilia ad nauigātes uenit apostolos. Sicut una igr̄ noctis uigilia cito p̄rāsit: maxime uigiliae labore defessis: sic et mille ānorū spatia: apud te q̄ semp̄ es: et futurus es: et fuisti: p̄ breuissimo tpe cōputātur. Quodq; ifert: sicut dies hesternā q̄ præterit̄: iuxta illud apostoli sentiamus qd̄ scribit ad hebræos: Iesus Christus heri et hodie ipse: et in sempiternum. Ego arbitror ex hoc loco et ex epistola: quæ noie Petri apostoli scribitur mille annos p̄ una die solitos appellari. ut. s. q̄ mūdus in sex diebus fabricatus est. sex milibus annorū tantum credatur subsistere: et postea uenire septenarium numerum et octonarium: in quo uerus exercetur sab

batinus

Thebel

Sabbansm?

batissimus: & circūcisionis puritas redditur. Vnde & octo beatitudinibus bonorū oporū prēmia pmittuntur. Scribit autē Petrus hoc mō. Vnū hoc uos nō prātereā dilectissimi: qā una dies apud deū q̄si mille anni & mille anni quasi unus dies. Nō morat̄ dominus ī p̄misso: ut qdā morari existimāt. Percutiēte te eos: sōniū erūt mane. q̄si herba trāsies mane floruit & abiit. ad uesperā cōteret̄: atq; siccabit̄. lxx. quæ p̄ nihilo hēnt̄: eorū anni erūt. mane sicut herba trāseat: mane floreat & trāseat: uespe decidat̄: iduret̄: & arefcāt. Iuxta hebraicū hic sēsus multū cōuersiōi cōtulit̄ & salutē: q; oīs uita mortaliū q̄si sōniū: ita ueloci morte cōtracta ē: quæ ī similitudie florū atq; fœni in eodē pene tpe siccatur atq; depit. Percutiēte te iqt̄ eos. i. hoies: & illo sermōe cōpleto: stulte hac nocte repetēt aiām tuā a te. quæ at̄ prāparasti cuius erūt. Oīs humana cōditio sōnio cōpabitur. Sicut. n. mane uirēs herba & suis floribus uernās delectat̄ oculos cōtēplatiū: paulatīq; marcescēs amittit̄ pulchritudinē & ī fœnū qd̄ cōterē dū ē uertitur: ita oīs spēs hoium uernat̄ ī paruulis: floret in iuuenibus: uiget ī p̄fectā ætatis uiris et repēte cū nescit: canescit caput: rugat̄ facies: cutis prius extēta cōtrahit̄. et extrēo fine qd̄ hic d̄f̄ uespe. i. senectute uix mo- ueri pōt̄: ita ut nō cognoscat̄ q̄s prior fuerit: sed pene ī aliū cōmutet̄. Quid loq̄mur de ifātia t̄pibus usq; ad extremā et decrepitā senectutē: cū hoc & langor faciat & inedia mœror: et uultus prius pulcherrimus fœminarū ad tātā trāseat̄ fœditatē: ut amor ī odia cōmutetur. Sup̄ hac cōditōe mortaliū et Esaiās loq̄tur. Oīs caro fœnū: et oīs gloria eius quasi flos fœni. fœni at̄ flos decidit. Iuxta. lxx. quoq; similiter explicādū ē. Oē qd̄ ī sœculo longum uidetur: apud te deus breue est. Dies enim & anni quibus humana uita contracta est: si comparentur æternitati reputabuntur pro nihilo. Sicut. n. herba mane creuit: floruitq; & siccāt: ad uesperāq; idurescit et deperit: ita erit oīs hoium pulchritudo. Cōsūpti. n. sumus ī furore tuo: et in indignatōe tua cōturbati sumus. lxx. quia defecimus ī ira tua: et ī furore tuo turbati sumus. Symmachus et aq̄la trāstulerūt: accelerauimus. Breuitatē autē uitæ significat̄ hūanā. Quodq; itulit̄ ī ira tua et ī furore tuo: sētētia dei ostēdit̄ p̄seueratiā cui oēs hoies subiacēt̄ illi uidelicet Terra es et ī terrā ibis. Pulchre at̄ nō ut. i. lxx. hētur: turbati sumus sed iuxta hebraicū accelerauimus d̄f̄. ut quāuis ætas hoium lōga uideat̄: tamē cōparatiōe æternitatis breuis sit qd̄ illustis pōcta testatur dicens. Sed fugit interea: fugit irreparabile tempus. Et iterum.

Rhebe diu res si qua diu mortalibus ulla est. Viximus.

Posuisti iniquitates n̄ras ī cōspectu tuo: sœculū n̄rū ī illuminatōe uultus tui: ubi nos iuxta Hebraicū & Symmachū posuimus: negligētias n̄ras. p̄ quo. lxx. sœculū trāstulerūt. ī hebraico scriptū ē alomeni: qd̄ quinta editio interpretatur ωρα πόρεσθεις: & nos ī linguā n̄ram uertere possumus errores siue ignorātias. Vnde dixit & in alio loco: Delicta iuuentutis meæ & ignorātias meas ne memieris. Et iterū: Delicta q̄s intelligit̄. Et ab occultis meis mūda me domine: & ab alienis parce seruo tuo. Aliena nobis sūt uitia: quæ sæpe uolūtate: interdū ignorātia et errore cōmittimus: et tamē cū nō sit uolūtās ī crimine: error in culpa ē. Miror autē cur. lxx. uoluerint p̄ alomeni. i. negligētias & erroribus siue ignoratōibus sœculū dicere: nisi forte q; ī sœculo & in uitā huius tpe uitia cōmutantur. quodq; itulit̄ in illuminatōe siue in luce uultus tui: hūc hēt̄ sensum. Nihil te n̄rorū latuit p̄ctōrū. secreta quoq; n̄ra tuus oculus inspexit: iuxta illud qd̄ scriptū ē. Tenebræ nō abscondētur a te scrutās corda & renes deus. Et iterū. Sicut tenebre eius: ita & lumē eius. Hō. n. uidet ī facie: deus ī corde. Oēs. n. dies n̄ri trāsierūt: & ī furore tuo cōsumimur: n̄ro quasi sermone loquēs. lxx. Quoniam oēs dies n̄ri defecerūt: & in ira tua defecimus. Anni n̄ri sicut aranea meditati sunt breuitatē humanā uitæ: quæ s̄nia dei hucusq; subiecta est: & ī priori uersiculo sōnio cōparauit dicens: Percutiēte te eos sōniū erūt: nūc sermoni loquētū cōparat. ut quō sermo q; ī more uersatur: dū p̄fertur intercipitur: et esse desistit: sic & omnis anima nostra p̄trāseat atq; desistat. & hoc in ira & in furore dei: cui merito subiacemus: uiuente in nobis ut supra diximus sentētia dei. Quæ sit autē ira & furor dei crebrius diximus: nō q; ulciscatur iratus: sed q; patiētibus p̄enas iratus eē uideatur. Quod. n. in nos ex p̄turbatione descēdit: in illo ex iudicio & ex ueritate: est p̄ sermone loquētis. lxx. meditationē animā trāstulerūt. Quō. n. loquentis sermo p̄teruolat: ita & opus araneæ incassum textitur. De quo sup̄ persona hæreticorū in Esaiā scriptū est. Telam araneæ texunt: quæ parua & leuia potest capere animalia: ut muscasculices: et cetera huiusmodi. a fortioribus autem rumpitur: instar leuium in ecclesia simpliciumq; q; eorū decipiuntur erroribus: cum uiros in fidei ueritate robustos non ualeant obtinere. Dies annorū nostrorū in ipsis. lxxx. anni. Si autem in potentatibus. lxx. anni & amplius eorū labor & dolor: pro eo q; nos posuimus in ipsis: & ī hebraico habetur Balem: Symmachus significantius trāstulit̄: aisaoharoy qd̄ magis ad sensum q̄ ad uerbū trāsferre possumus uniuersi. Quicquid igitur uiuimus: & in quo delectabilis est uita mortaliū. lxx. annorū spatio comprahenditur. Sin autē multū ut interpretatus est Symmachus: cōtra opinionem. lxx. sūt anni: quicquid supra fuerit: morbis & ifirmitate trāfigitur: quæ est socia senectutis: caligātibus oculis: dolentibus uel cadentibus prius durissimis dētibus. qd̄ plenus diuinus sermo in ecclesiastā describit quādo ueniēt dies malitiæ: & in quibus dicemus: non ē nobis uolūtās: quādo obscurabitur sol & luna & stellæ: & conuertētur nubes post pluuiā. In die qua mouebūtur custodes domus: & subuertentur uiri uirtutes. cessabuntq; uolentes qā pauca facta sunt: & obscurabuntur quæ uident in foraminibus: claudentur ianuæ in foro: in infirmitate uocis molissentis: & exurgēt ad uocē eius: ut humiliētur oēs filia cantici: & qd̄ ab alto aspicient: & pauores in uia & florebit amygdalum: & incrassabitur: et scindetur capparitis quoniam habibit homo in domo æternitatis suæ. & gyrabunt ī foro q; plangunt: quo ad usq; non pulsetur funiculus argenti: & conteratur ornamentum auri & confringatur hydria ad fontem: & ipediatur rota in lacu: & cōuertatur puluis in terram sicut fuit: & spiritus reuertatur ad eum q; dedit eum. Vanitas uanitatū dicit ecclesiastes & uniuersa uanitas. Quæ omnia humanā uitæ: & maxime senectutis miserias cōprehendūt: & quæ sēfū hēant ī suo loco differuimus. Sūt q; istū locū allegorice interpretātes ad sabbati circūcisōisq; myste-

Aranea tela.

riū referūt. q. primū reqescamus i lege: & postea ueræ circūcisionis i euāgelio sacra nos teneāt: admonētes & il
 lud. Da pte seprē: & ad pte octo: & lxx. milia atq; lxxx. milia hoium multitudinis: a qbus tēplū sub Salomōe cō
 structū ē. Sed qd hoc ad ptesetē locū: cui sufficit simplex & pura explanatio: q nō doctriā gloria i multiplica
 tiōe sermonū: sed legētis debet itelligētā querere. Quoniā trāsiuimus cito & uolauimus. lxx. quoniā uēit mā
 suetudo sup nos & corripemur. Pro quo i græco scriptū ē $\omega\alpha\lambda\epsilon\upsilon\sigma\omicron\mu\epsilon\omicron\alpha$: qd uerbū ambigūū ē: & tā correpti
 oēm q̄ eruditōem doctrināq; significat. Quē. n. diligit domus: corripit siue erudit. ac flagellat oēm filiū quē
 recipit. Quē locū ita Symmachus trāstulit. succidit. n. repēte & auolamus. Quia editio hoc mō: quoniā trā
 siuimus celeriter & dissoluimur: & ē sēsus: post. lxx. annos & nimitū. lxxx. qbus hoium uita trāsigit: cū aia fue
 rit a corpe segregata: uēto similes auolabimus: siue qa herbe supra uirēti: & florē pulchritudini: & ad uespā sic
 citati hoīem cōparat: nūc p ariditate & uespe succisionē florē ponit. Et cū p trāstulerit iqt oē qd uuius subita mor
 te dissoluimur. Quod aut. lxx. dixere post. lxx. annos & lxxx. cū uenerit domini mā suetudo: & dies nobis mor
 tis ingruerit: nō iudicabimur iuxta meritū: sed iuxta clamētā: & quæ putat correptio cē: eruditio ē & doctrina.
 Satis qdē miramur: qd uoluerit. lxx. uerbū hebraicū dheodono: & sexta editio trāstulit mā suetudinē: cū Aqla
 Symmachus & qnta editio festiatōem: & repēte celeriterq; trāstulerit. Quis nouit fortitudinē iræ tuæ: & scdm
 timorē tuū indignatōem tuā. lxx. q̄s nouit ptatē iræ tuæ: & p rē tuā diumerare. Inter hebraicū & lxx.
 diuersa distinctio ē. lxx. n. dinumeratōem tiorū: & furori domini copulauit. Porro hebraicū sequēti addit uersicu
 lo ut seq̄t: ut numerentur dies nr̄i: sic ostende: ut ueniamus corde sapiētī: qd breuiter ita nobis differendū uide
 tur. Quis pōt nosse: q̄ diu ira tua ex qua timor nascitur humano generi p seueret nisi te docente: qui deus es. Ita
 q̄ obsecro: ut tēpus uite nr̄e indices nobis: quo possimus corde sapiētī tuo nos iudicio p rēparare. Qui autē di
 xit. Quis nouit fortitudinem & ptatē iræ tuæ: & secūdu timorē tuū indignationem tuam. ostēdit esse difficile
 iræ timorēq; & indignationis secretū rōnemq; cognoscere. Vnde & ppheta lachrymabiliter deprecatur. Do
 mine ne in ira tuā arguas me: neq; i furore tuo corripas me. Nō. n. corripit ut interficiat atq; dispat: sed ut cor
 rigat & emēdet. Quā ob rem & in Osee populo iudeorū cui multū iratus ē: dixit se neq̄q; irasci: nec uisitare nu
 tus eorū: cū adulterauerūt. Et p Ezechielē loquitur ad Hierusalem. Jam nō irascar tibi: & zelus meus recessit a te.
 Et in uerbis diez sonat quādo pgit Israel aduersū hostes i p rēliū corde pacifico: ut numerētur dies nr̄i: sic ostē
 de ut ueniamus corde sapiētī. lxx. dexterā tuā sic notā fac: & eruditos corde i sapientia. Quod Aquila Symma
 chus & quita editio ita uerterūt. Dies nr̄os sic ostēde: ut ueniamus corde sapiētī. errorq; pspicuis est: cur p die
 bus. lxx. dexterā dixerint. Iamē quippe uerbū cōpositū est: significās dies nr̄os. qd singulari si scribat extrema
 Ira: quæ appellatur nū: exprimit dexterā: sicut est illud in noīe Benjamin: qui iterpretatur filius dextræ. Sin autē
 men hēat: diē uel dies sonat. Est autē sensus: nūerū annorū dierūq; nr̄orū: qbus in hoc sēculo nos uiuere decreuisti
 ostende nobis: ut p rēparemus nos aduentui tuo: & cōtempo errore mortalium: ad te pegre festinemus: cupia
 musq; p rēsentiam tuā: & ad te festinemus corde sapiētī. Nihil. n. ita decipit humanū genus: q̄ q̄ dū ignorant
 spacia uitæ suæ: lōgiorem sibi sēculi huius possessionem repromittūt. Vnde & illud egregie dictum est: Nullū
 tam senē esse: & sic decrepitæ senectutis: ut nō se adhuc uno plus anno uiuere suspicetur. Ad hūc sensum p rinet
 & illud qd dicitur. Memento mortis tuæ: & nō peccabis. Qui. n. se recordatur quotidie esse moriturū: contēnit
 p rēsentiam: & ad futura festinat. Hoc ē qd dauid i alio p rēcat loco dicēs: Ne auferas me in dimidio diez meorū
 priusq; abeā: & nō subsistā. qd ita expōitur. Ne eo tpe facias me mori: q̄do adhuc putabā me eē uicturū: ut pos
 sim p cā corrigere p cēnitentia. Si. n. hoc feceris: uentus i delictis meis esse desistam. nō q̄ spē resurrectōis neget:
 sed q̄ cū eo se neget posse subsistere: apud quē oēs qui i uitis p seuerant: p nihilo reputantur. Vbi nos inter p rē
 tati sumus eruditos corde in sapientia: alii trāstulerūt compeditos: uerbi ambiguitate decepti. Si. n. dicas $\omega\pi\tau\epsilon$
 $\Delta\eta\mu\epsilon\upsilon\omicron\iota\varsigma$ cōpeditos: sin autē $\omega\pi\tau\epsilon\alpha\lambda\epsilon\upsilon\mu\epsilon\upsilon\omicron\iota\varsigma$ eruditos significat. Reuertere domine usq; quo: & exortabilis
 esto sup seruos tuos. lxx. similiter. Quia agimus p cēnitentiā: & sciētes uitæ nr̄e breuitatē ad te corde sapiētī cu
 pimur puenire: & tu domine reuertere ad nos. P cē. n. nr̄is lōge recesseras: & dimiseras nos: ut ābularemus secūdu
 uolūtatem & cogitatōes nr̄as. Quod autē ifert usq; quo: illā hēt itelligētā: quā i. xii. psalmo legius: usq; quo do
 mie obliuisceris me i finem. Qui. n. i angustia cōstitutus est: exē ei uī dei auxiliū. & p p terea ipensius deprecā
 ut cito adiutorē deū sentiat: & neq̄q; iratū iudicem sed placatū. Imple nos matutina misericordia tua: & laudabi
 mus & lætabimur i cūctis diebus nr̄is. lxx. Repleti sumus mane misericordia tua: & exultauimus & lætati su
 mus i oibus diebus nr̄is. In cūctis pene locis hāc habēt. lxx. cōsuetudinē: ut qd apud hebræos futurū pōit hoc
 illi q̄siā factū & p rēteritū referāt. Hi ergo nō ut illi uoluerūt: dicūt se ipletos matutina misericordia dei & læ
 tatos (alioqn si hoc factū erat: quō postea deprecant & dicūt: respice i seruos tuos & i opa tua) sed totū qd po
 stulāt iō deprecant: ut mereātur matutinā misericordiā eius: q̄ cū fuerint assecuti: laudēt deū atq; lætētur i cū
 ctis diebus uitæ suæ. Vidētur autē in resurrectōis spem & æternæ uitæ deprecari dicētes: Imple nos matutina mi
 sericordia tua. Quod qdē &. xxi. psalmi titulus sonat: q̄ p p rē ad mysteriū domini & ad resurrectōem eius p rē
 nēs iscribit p assūptōe matutina. Lætifica nos p diebus qbus nos afflixisti: & annis qbus uidimus mala. lxx. Læ
 tati sumus p diebus quibus nos humiliasti: annis quibus uidimus mala. Et Lazarus qui accepit mala i uita sua: i
 sinu Abrahæ æterno quiescit in gaudio. Mala autē nō ea appellat quæ cōtraria bonis sūt: sed p afflictōe & angu
 stiis: quibus malis & Sara afflixit Agar ancillam suam: & de quibus i euangelio scribit: sufficit diei malitia sua.
 Quanto igit magis i hoc sēculo paupertate: inimicorū psecutōibus: seu potētia uel morborū cruciatibus fueris
 afflicti: tanto post resurrectōem i futuro maiora p rēmia cōsequemur. Pulchre autē nō dixit sustinimus mala:
 sed uidimus. Quis ē. n. hō qui uiuat: & nō uideat mortē: quæ nō tam ad dissolutōem corporis referēda ē: q̄ ad
 multitudinem

Beniamin

Paul In Cato

In minimum spū est illu
uoluntati capiam est plunū
refert

Handwritten initials or mark.

quam

multitudinē p̄cōs: iuxta qđ dicitur: Aia quæ peccauerit: ipsa morietur. Appareat apud seruos tuos opus tuū & gloria tua sup filios eorū. Ergo in seruis suis ipse dominus opat opus suū. nec ppria q postulat salute cōtētus ē: sed quærit gloriā filiorū. i. seruorū dei. Filios aut nō tam illos q de eorū stirpe generati sunt: q̄ discipulos debēus accipe. de quibus & Paulus loquebat: Filioli mei quos iteꝝ parturio. Vnde & Ioānes apostolus scđm merita filiorū suorū p̄fectusq; opū singulorū scribit ad puulos: scribit ad iuuenes: scribit ad p̄ses. Et sic decor domini dei n̄ri sup nos: & opus manuū n̄rarū: fac stabile sup nos: & opus manuū n̄rarū cōfirma. Jxx. Et sit splēdor domini dei sup nos: & opus manuū n̄rarū dirige sup nos: & opus manuū n̄rarū dirige. Vbi sunt q̄ liberi arbitrii sibi ptāte plaudētes: eo putāt se grām cōsecutos: si hēant ptātē faciēdi uel nō faciēdi bona siue mala? Ecce hic Moyses post resurrectionē quā postulauerat dicēs: Imple nos matutina misericordia tua: & laudabimus & letabimur i cūctis diebus n̄ris: nequa q̄ se surrexisse cōtētus ē: & æternæ uitæ præmia cōsecutus: sed postulat ut decor domini dei sit sup eos: q̄ surrexerit: & splēdeat in aiabus cordibusq; scōrū. & opa manuū ipse dirigat: faciatq; eē p̄petua. ipseq; cōfirmet q̄qd i sc̄is ut boni. Sicut. n. hūilitas depræcātis meret præmia: ita supbia cōfidētis dei auxilio deseret.

C Beati Hierōymi prælbyteri ad p̄cipiā uirginē expositio psalmi. xliiii. Eructauit cor meū: In cuius p̄cipio se excusat q̄ mulieri scribat. fidē scēmiarū attollit illustres ueteris & noui testamēti mulieres enumerans.

Scio me Principia in Christo filia a plarūq; reprehendi: q̄ iterdū scribā ad mulieres: & fragiliore sexum maribus præferā. Et iccirco debeo primū obtrectatoribus meis respōdere: & sic uenire ad disputatiuclā quā rogasti. Si uiri de scripturis quærerēt: mulieribus nō loquerer. si Barach ire ad bellū uoluisset: Delbora deuictis hostibus non triūphasset. Hieremias carcere claudis: & q̄a periturus israel uiḡ nō recepat p̄phetatē: Nolda eis mulier suscitatur. Sacerdotes & iudæi crucifigūt filiū dei: & Maria magdalene plorat ad crucē: unguēta parat: quærit i tumulo: hortulanū interrogat: dominū recognoscit: pergit ad apostolos: repertū nūciat. illi dubitat: ista cōfidit: uere pyrgitis: uere turris cadoris & libani: quæ p̄spicit faciē Damasci: sanguinem uidelicet Saluatoris ad sacci p̄cēnitētiā puocantē. Defecerant Saræ muliebria: & ideo Abraam ei subiicitur: & dicitur ad eū. Omnia quæ dicit tibi Sara: audi uocē eius. Illi defecerat muliebria: tu nūq̄ habuisti. Sexus deuorat a uirgine: Christū portat in corpore. Iā possidet: qđ futura ē. Rebecca pergit ad iter rogandū deū: & eius respōsione cōdigna audit oraculū. Duæ gētes in utero tuo: & duo populi de uētre tuo diuidentur. Illa duos generat dissidētes: tu unū quotidie cōcipis: parturis: generas: unione scēcūdū: maiestate multiplicē: trinitate cōcordē. Maria soror Moysi uictorias domini canit & Bethleē nostrā atq; Ephraten stirpe nois sui signat i posteros. Filia Salphaad hæreditatē iter fres merētur accipe. Ruth & Hester & Judith tāta gloriæ sunt: ut sacris uoluminibus noia ididerint. Anna p̄phetissa generat filiū leuitā: p̄phetā: iudicē: sacro crine uenerabilē: & offert eū i tabernaculū dei. Thecnites mulier regē Dauid iterrogatōe cōcludit: enygmate docet: exemplo dei mitigat. Legimus & aliam sapiētē scēminam: quæ cū obsidere ciuitas: & p̄pter unū perduellē dux exercitus loab muros ariete q̄teret locuta ē ad populū i sapia sua: & tantæ multitudinis periculū muliebri auctori tate sedauit. Quid loquar de regina Saba: quæ uenit a finibus terræ audire sapiētā Salomonis: & testimonio domini cōdē natura est oēs uiros Hierusalē: Helisabeth utero p̄phetat & uoce. Anna filia Phanuelis i templo: tēplū efficiē dei: & quotidiano ieiunio cælestē iuenit panē. Sequunt mulieres Saluatorē: & ministrāt ei de substātia sua. Ille qui de qnq; panibus quiq; milia hoium exceptis mulieribus aluit: escas sanctarū mulierū nō recusat accipere. Cū Samaritana loquitur ad puteū & saturatus cōuersione credētis: cibos qui empti fuerant negligit. Apollo uiḡ apostolicū & i lege doctissimū Aquila & Priscilla erudiūt: & instruūt eū de uia domini. Si doceri a scēmina nō fuit turpe apostolo: mihi q̄re turpe sit post uiros docere & scēminas: Hæc in istiusmodi sermone τὰ τὴ ἰδέστ pudicissima filia perstrinxit breuiter ut nec te p̄cēniteret sexus tui: nec uiros nomē suū erigeret: i quorū cōdēnatiōem scēminarū i scripturis sanctis uita laudatur. Gaudio & ueluti quodā tripudio effertur aius meus: cū in Babylone iuenit Daniel: Ananias: Azarias: Mysael. O q̄ multi sunt senes & iudices israel: quos Rex Babyloni frigit in sartagine sua. Quā multæ Susanna: qđ iterpratatur liliū: quæ cādore pudicitia: spōso ferta componūt: & coronā spineā mutant i gloriā triūphantis. Habes ibi i studio scripturarū: & i sanctimonia mētis & corporis: Marcellā & Asellā: quarū altera te per prata uirentia: & uarios diuinorū uoluminū flores ducat ad eū q̄ dicit i cātico. Ego flos cāpi: & liliū cōualliū: altera ipse flos domini tecū mereat audire: ut liliū i medio spinarū: sic pxima mea i medio filiarū. Et q̄a de floribus & liliis loq̄ ccepimus: sempq; uirginitas floribus cōparatur: oportunū mihi uidetur: ut ad florē Christi scribens de multis floribus disputē. Quadagesimū quartū psalmū legēs i titulo repperi: In finem p̄ his qui cōmutabunt filiorū Choræ intelligentiæ cātico p̄ dilecto. In hebraico scriptū est lamanasse alfosannim labire Choræ meschil sir ididoth. qđ nos i latinū uertimus: uictori p̄ liliis filiorū Choræ eruditōis canticum amantissimum. Symmachus more suo manifestius triūphum p̄ floribus iterpratatus est. Igitur fosannim uel p̄ his qui cōmutandi sunt: uel i lilia transseret & flores: & meschil quoq; & eruditōem & doctissimū sonat. Idida antiquū Salomonis est nomen: q̄ alio sensu pacificus appellatur. Quatuor aut psalmi licet i posteriori titulorū parte dissentiant: hoc p̄cipio prænotat. xliiii. lix. lxxiii. lxxix. e quibus duo me dii iscribuntur. dauid prius & nouissimus filiorū Choræ & asaph. De cūctis dicere nō est huius t̄pis: quem cōpimus explicemus. Recte q̄ in saculorū finē mutandi sunt: de quibus apostolus loquitur: oēs dormiemus: sed nō oēs imutabimur: referuntur ad finē. Et hoc ipsum mysterium lectorē præparat ad intelligentiā spiritalem. Vbi. n. simplex et aptus est sensus: qđ necesse ē audientem intelligentiæ præmoneri: et dici ad eum: q̄ habet aures audiendi audiat. Cātico quoq; canitur charissimo atq; dilecto: quia p̄ illum ueniet sanctis p̄missa mutatio. Quæ quidem & in hac uita intelligi pōt: quando exuimur ueteri hoie: et induimur nouo: qui renouat in

- Mulieres illustres.
- Delbora
- Nolda
- Mariis
- Sara
- Muliebria
- Rebecca.
- Maria
- Fily Salphaad
- Ruth
- Hester
- Judith
- Anna
- Thecnites
- Helisabeth.
- Samaritana.
- Aquila
- Apollo
- Priscilla

Susanna

cognitionē scdm imaginē creatoris: & gloriā domini cōtēplātes i eādē imaginē trāssformamur: q̄si a gloria i glo
riā. nec ē tēpus ullū: quo nō mutet̄ seūs p̄teritorū obliuiscēs: & i futurū se extēdēs: cū iterior n̄ hō renouet̄ de
die in diē: & imutabilis deus q̄ loq̄tur p̄ p̄phētā: Ego deus & nō mutor: p̄ nos mutauerit faciē suā: formā serui
accepit: & de iudaea trāsmigrās ad Philistiū: q̄ interpretant̄ poculo corruētes (Inebriati. n. fuerant aureo calice
babylonis) primū derisus sit p̄ stultitiā crucis: deidē susceptus p̄ gloriā triūphorū. Charissimus aut̄ ille est: de
quo Esaias canit. Cātabo cāticū dilectae uineae meae. & euāgeliū. Hic ē filius meus dilectus: i quo mihi bene cō/
placui: ipsū audite: Cui nō unus p̄pheta: sed oīs chorus filiorū. Chorū nūc laudes canit. Q̄ ui sit aut̄ filii Chorū
i. Caluariae: in. xli. psalmo cōpetētius disputat̄. Et ut sciamus textū cāntici titulo cōuenire: mutatōem de alio ad
aliū discit: & filia: cui p̄cipit̄: ut antiq̄ parētis oblita: regis se amplexibus paret. Victore aut̄ eū ē: q̄ dicit cōfi/
dite: ego uici mūdū. & ad quē ista adolescētis oīo ē: a te uictoria & sapiētia & gloria: & ego tuus seruus. p̄fecto
nouit q̄ domino uicēte sup̄auit: & ē particeps triūphorū eius. & q̄ imareffibile gloriā coronā de candoī bonorū
opere: & de uarietate uirtutū texuit Saluatori. Eructauit cor meū uerbū bonū. Pro quo interpretatus ē Symma/
chus: Cōmotū ē cor meū uerbo bono: idicās ad alterius sermonē cor dicētis cō motum: & spū scō Christi futura
sacra pādēte ēt hūc i eloquiū pruppisse. ut quēadmodū ceteri de aduētū eius locuti sūt: & iste loq̄ret̄. Ructus
aut̄ p̄prie d̄ digestio cibi: & cōcoctax̄ escax̄ i uētū efflatio. Q̄ uo aut̄ iuxta q̄litate ciborū de stomacho ructus
erūpit: & boni uel mali odoris flatus indiciū ē: ita iterioris hoīs cogitatōes uerba p̄ferūt. & ex abūdātia cordis os
loq̄t̄. Iustus comedēs replet aiām suā. Cūq; sacris doct̄is fuerit faciatus: de bono cordis thesauro p̄fert ea quae
bona sūt: & cū apostolo loq̄tur: an expimētū quae ritis eius: q̄ i me loq̄tur Christus: Q̄ uidā ex p̄sona p̄ris dictū
itelligi uolūt: q̄ ex imis uitalibus & cordis archanis uerbū suū qd̄ in se erat semp̄ p̄tulerit iuxta alterius psalmi
uaticiniū: Ex utero ante luciferū genui te. Et quō uterus nō significat uterū. neq; n. deus diuidit̄ i mēbra: sed ean
dē substātiā p̄ris filiiq; demonstrat. sic cor & uerbū qd̄ p̄fert ex corde p̄rem ostēder̄ & filiū. Et qd̄ seq̄t̄: dico ego
opa mea regi: illi coaptāt̄ itelligētiā: Ipse dixit & scā sūt: ipse mādauit & creata sūt. qd̄ dicēte p̄re opatus sit fili/
us. Oia quae p̄ facit: eadē & filiū facere. similiter & p̄rem manētē i eo opari cūcta p̄ filiū. Dico ego opa mea regi
Propheticus chorus Christi: & ecclesiae sacra dicturus: ne carmine uideatur indignus: & ob conscientiam pec/
catorū dicatur ei: ut quid enarras iusticias meas: & assumis testamētum meū pos tuum? Opa sua regi quē lau/
daturus ē confitetur: ut uel si bona sunt: ipse suscipiat: uel si mala sunt mundet: faciatq; quod iustum est. dic tu
iniquitates tuas: ut iustificeris in sermonibus tuis: & iustus accusator sui est: in principio sermonis. Idioma autē
non solum hebraicū: sed & latinā linguā est pro synthagmatibus: & scripta opuscula dicere. Ergo & iste qui
laudes cantaturus est domino carmen suum & opusculum consecrat ei: & pro musis gētilium ipsū inuocat in
principio: quem laudaturus est. Lingua mea calamus scribae uelociter scribentis. Pro quo interpretati sumus:
lingua mea stilus scribae uelocis. Extrema pars prologi est: & cum p̄cedentibus iunge quod sequitur. Eructa
uit cor meum in laudes dei sermonem bonum: & opuscula mea quibus cum p̄dicaturus sum: ipsi potissimū
consecraui. Debeo ergo & linguam meam quasi stilum & calamum p̄parare ut per illa in corde & auribus
audientium scribat̄ spiritus sanctus. Meum. n. est quasi organum p̄bere linguam. illius quasi per organum
sonare: quae sua sunt. Stilus scribit̄ i cāra. calamus uel in charta uel i mēbranis: aut in quacūq; materia: quae ap/
ta est ad scribendum. Mea aut̄ lingua in similitudinē scribae uelocis: quē notarium possumus itelligere: quo/
dā signorū cōpēdiō: breuiatū euāgeliū strictūq; sermonē exarauit i tabulis cordis carnalibus. Si. n. lex p̄ manum
mediatoris digito dei scripta ē: & qd̄ destructū ē: gloriificatū ē: quāto magis euāgeliū qd̄ manus ē: p̄ meā
linguam scribet̄ a spū sancto: ut illius laudes ad quē i Esaiā d̄: Velociter spolia detrahe: cito p̄dare: uelox in
corda credētium sermo describat. Speciosus forma p̄re filiis hoīum. In hebraico. Decore pulchriores filiis ho/
minum. Finito p̄emio: hinc narratōis exordium ē: & fit apostropha ad ipsū amātissimū & dilectum & regem
cui dicētis opa cōsecrata sunt. Q̄ uerit̄ at̄ quō pulchrior sit cūctis filiis hoīum: de quo legimus i Esaiā. Vidiū
eū: & nō hēbat spēm: neq; decorē: sed erat spēs inhonorata: & deficiēs a filiis hoīum: Hō i plaga positus: & sciēs
ferre ifirmitatē: q̄ auertit faciē suā: nec statim scriptura dissonare uideatur: q̄ ibi ignobilitas corpis: p̄ flagel/
la & sputa & alapas & clauos & iniurias patibuli cōmemoratur. hic pulchritudo uirtutū in sacro & uenerando
corpore: nō quo diuinitas Christi hoībus cōparata formosior sit. Hae. n. nō hēt cōparatōem sed absq; passio/
bus crucis uniuersis pulchrior ē. Virgo de uirgīe: q̄ nō ex uolūtate uiri: sed ex deo natus ē. Nisi. n. habuisset & i
uultu quiddā oculis sydereum: nunq̄ eum statim secuti fuissent apostoli. Nec qui ad cōprehēdēdum eū uene/
rāt: corruisset. Deniq; & i p̄senti testimonio i quo ait: Hō i plaga positus: & sciēs ifirmitatē reddit cās: quare
ista p̄pessus sit. Q̄ uia auertit faciē suā. i. paululum diuinitate subtrācta: corpus iuriā dereliquit. Q̄ uidā hūc
uersiculū superioribus copulāt: ut speciosus forma p̄re filiis hoīum: nō ad Christum sed ad calamū referat. Effusa
est grā i labiis tuis: p̄pterea benedixit te deus i aeternum. In editōe uulgata: p̄ benedixit unxit legimus. Sed sciē
dum q̄ error scriptorū. lxx. trāslatoribus nō debeat iputari: qui hoc loco cū hebraica ueritate cōcordāt. legentes
illud: Iesus p̄ficiēbat atate & sapia & grā apud deū & hoīes. Et i alio loco admirabāt̄ sup̄ uerbis grā eius: quae
egrediebantur de ore illius. Et q̄ i potestate habebat sermonem: itelligere possumus quo sensu dictum sit. Effu
sa ē grā i labiis tuis. Noe inuenit grām corā domino in diebus suis: & Moyses: & reliqui p̄phetae. Sed oīs grā
multitudo in labiis saluatoris effusa ē: quae i breui tpe totum impleuit orbē. Tanq̄ spōsus p̄cessit de thalamo suo:
a summo caelo egressio eius: & occursum illius usq; ad summū eius. Nam & sancta Maria q̄ cōceperat eum: in
quo oīs plenitudo diuinitatis habitat corporaliter: plena grā salutatur: & apostolus sciēs p̄dicatiōem suam:
nō i eloquētia seculari: sed i uirtute dei oēs mūdi sup̄asse doct̄ias ait. Et sermo meus & p̄dicatio mea: nō i p/
suabilibus

Philistim

Ructus

Symmachus

Notarius

suasibilibus humanæ sapientiæ uerbis sed in ostensione spiritus & uirtutis ut sit fides nostra non in sapientia ho-
 minū: sed in uirtute dei. Sed ipsū repræhēdēs q̄a dixerat amplius aut oibus laborauit: statim intulit nō autem
 ego: sed gr̄a dei quæ mecū ē. Et rursū q̄a gr̄a eius q̄i me ē: nō fuit uacua. Proprie autē in Saluatorē uerbū effu-
 sionis adiūgit ut significet gr̄a largitatē: scdm̄ illud effundā de spū meo sup̄ oēm carnē: & charitas dei effusa ē
 in cordibus nr̄is. & nota q̄ oīum q̄ dicunt: intelligētīā ad p̄sonā eius referas q̄ assumptus ex Maria ē: q̄ pp̄ gr̄am
 labioꝝ i æternū benedictus eē dicat. Tale qd̄ & apostolo prædicāte. humiliāuit se factus obediēs usq̄ ad mor-
 tē: mortē autē crucis. Propter qd̄ deus illū exaltauit: & dedit illi nomē sup̄ omne nomē. Sicut. n. ibi forma serui i
 iuria ē: & exaltatio noīsq̄ donatio ad p̄rem reddīt: ita hic effusio gr̄a & benedictōis i sempiternū ad eū referen-
 da ē: q̄ pōt humiliari & crescere. Accingere gladio tuo sup̄ femur tuū potētissime. Specie tua & pulchritudie tua
 In hebræo: Accingere gladio tuo sup̄ femur tuū fortissime. Gloria tua & decore tuo. Istū arbitror te locū opti-
 me intelligere: & accinctā Christi gladio militare. Vt autē scias semp̄ uirginitatē gladiū h̄re pudicitia: p̄ quē trū-
 cat opa carnis: & supat uoluptates. Gētilis quoq̄ error deas uirgines finxit armatas. Accinxit & Petrus lūbos su-
 os: & ardentē lucernā habuit i manibus. Quod autē femur significet opera nuptiarū: his breuiter exēplis doce-
 beris. Abraā mittēs ad uxorē quærēdā filio suo Isaac: dicit maiori domus suæ: pone manū tuā sup̄ femore tuo:
 & adiurabo te per dominū deū cæli. Nō dubiū qn̄ p̄ eū q̄ de eius semine erat nasciturus. Iacob postq̄ luctatus ē
 eū hoīe: q̄ ei apparuerat ad torrētē iaboth: Mesopotamia derelicta & terrā repromissionis igrediēs nō ante isra-
 el fortitus ē nomē: q̄ neruus femoris eius emarcuit. & ad filiū loq̄: nō deficiet princeps ex iuda: neq̄ dux de se-
 moribus eius. & rursū ipse moriturus Ioseph adiuratū femore suo: ne eū in ægypto sepeliat. In iudicū quoq̄
 libro legimus: Gedeoni erāt filii. lxx. qui egressi sunt de femoribus eius. In cātico dī cāticoꝝ: Ecce lectulus Salo-
 monis. lx. potētes i circuitu eius de potētibus israel: oēs tenētes gladios: docti ad bellū: uir & gladius sup̄ femur
 eius. Gloria ergo & decore suo: siue specie & pulchritudie diuinitatis suæ: carnis opa mortificās. & natus ex uir-
 gine futuris uirginibus uirginitatis princeps fuit. Et itē de p̄spere p̄cede & regna. Propter ueritatē & māsuetu-
 dinē & iusticiā: & deducet te mirabiliter dextera tua. In hebræo: Decore tuo p̄spere ascēde. pp̄ ueritatē & māsue-
 dinē iusticiā: & docebit te terribilia dextera tua. Scdo scriptū ē apud hebræos: decore tuo: ne qs̄ id̄ ipsū uitio
 librarioꝝ repetitū putet. Et ē figura q̄ apud rhetores repetitio noīat. more ergo panegyrici: quo laudatores lo-
 quunt̄ ad eos quos præconijs efferunt: armatū cohortat̄ ad præliū: ut semel arrepta bella nō deserat: & sup̄ hosti-
 um strages uictor icedēs præparet sibi regnū i his quos de diaboli cripiens ptate suo copulauit i perio: & dicat.
 Ego autē cōstitutus sū rex ab eo sup̄ syon motē sanctū eius. Nulliq̄ dubiū ueritatē & modestiā & iusticiā Chri-
 stū appellari: q̄ dicit. Ego sū uia ueritas & uita. Et discite a me: q̄a mitis sū & humilis corde. Et q̄a factus ē nobis
 a deo iusticia: & redēptio: & sanctitas. Hac autē uniuersa dicūt in corpore: ut exigant̄ in mēbris. Victoria do-
 mini: seruoꝝ triūphus ē. Magistri eruditio: discipuloꝝ p̄fectus. Et qd̄ seq̄: deducet te mirabiliter dextera tua:
 aut de signis q̄ i euāgelio p̄petrauit: aut tropicos d̄ cæde q̄ exercuit i hostibus sētiēdū ē. Cor sapiētis i dextera: &
 cor stulti i sinistra eius. Christus totus i dextris ē. Antichristus i sinistris. hebraica iterprætatio distat i uerbis nō
 distat i sēsu. Sagittæ tuæ acutæ potētissimæ: populi sub te cadēt i corda inicoꝝ regis. In hebraico absq̄ potētissi-
 me: reliq̄ similiter. Et hic uersiculus tibi potētissimū aptus ē: quæ iaculo domini uulnerata: cū spōsa in cantico ca-
 nis: uulnerata charitate ego sū. Nec mirē si spōsus tuus hēat plures sagittas: de quibus i. cxix. psalmo dicit̄. Sagit-
 tæ potētis acutæ cū carbonibus desolatoriis: cū p̄ris ipse sit iaculū: & loquat̄ i Esaia. Posuit me q̄si sagittā electā:
 i pharetra sua abscondit me. His sagittis & Cleophas in itinere cū altero uulneratus aiebat: Nonne cor nostrum
 ardenserat in nobis dum loqueretur in uia: & aperiret nobis scripturas: Et in alio loco legimus: Sicut sagittæ i
 manu potentis: ita filii excussorum. His sagittis totus orbis uulneratus: & captus. Paulus sagitta fuit domini: q̄
 postquam ab hierosolymis usq̄ ad Illyricum missus arcu domini: huc illucq̄ uoluit: ad hispanias ire festiat:
 ut uelox sagitta sub pedibus domini sui orientem occidentemq̄ prosternat. Et quia plures sunt potentissimi re-
 gis inimici: qui uulnerati fuerant ignitis sagittis diaboli: & q̄si ceruus spiculo percussus in iecore: sagittæ domini
 mittuntur ignitæ cū carbonibus desolatoriis: ut quicqd̄ uitii i corde inimicoꝝ regis fuerit: excoquant̄: & saluta-
 ri igne ignem eiiciant perditorem. Sedes tua deus in sæculum sæculi uirga directionis uirga regni tui. Dilexisti
 iusticiam: & odisti iniquitatem. propterea unxit te deus deus tuus oleo laticia: p̄ confortibus tuis. In hebraico:
 Thronus tuus deus i sæculū sæculi: & in æternum sceptrū æqtatis sceptrū regni tui Dilexisti iusticiam: & odisti
 iniquitatem. p̄pterea unxit te deus deus tuus oleo exultatiōis p̄ participibus tuis. Duas personas eius qui un-
 ctus est dei: & qui unxit intellige. Vnde & Aq̄la loim uerbum hebraicū non noīatiuo casu sed uocatiuo inter-
 pretat̄ dicēs deo: & nos p̄pter intelligētīā bis deus deus posuimus qd̄ latina lingua dualē non recipit numerū:
 ne qs̄ p̄erse putet domini dilecti & amantissimi & regis bis patrē noīari. Quāq̄ p̄ in filio: & filius i p̄re: & al-
 ter horū sibi & hitator & thronus fuerit: tamē i hoc loco ad regē qui deus ē sermo dirigīt: & dicit̄ ei q̄ iperiū eius
 (hoc. n. intelligo thronū: iuxta illud qd̄ scriptū est. De fructu uentris tui ponā sup̄ thronū tuū) sinē nō hēat: qd̄
 qdē & Mariæ angelus nūciauit. Dabit ei dominus deus thronū Dauid p̄ris sui: & regnabit sup̄ domo Iacob i sæ-
 cula: & regni eius nō erit finis. Nec putemus hoc illi eē cōtrariū: qd̄ apostolus scribens ad Corinthios ait filiū tra-
 ditus: & subiiciēdū ei: qui sibi subiecit oīa: ut sit deus oīa in oibus. Non. n. dixit tradet p̄ri: ut uideret̄ sepa-
 rare filiū: sed tradet deo hoc est hitandi in assumptiōe corporis deo: ut sit deus oīa i oibus: & Christus q̄ ante per-
 paucas uirtutes erat i singulis: p̄ oēs in oibus cōmoret̄. Sceptrū autē & uirgā i signe eē regnātis ipse p̄pheta signi-
 ficat dicēs. Sceptrū æqtatis: sceptrū regni tui. Quidā de Esaia testimoniū p̄ferētēs. Exiet uirga de radice Jesse:
 & flos de radice eius ascendet: hoīem qui est assumptus intelligūt: cui & deserat̄ iperiū: & qui p̄pter dilectā iusti-

femur

Repetitio

ciam: & exosam iniquitatem regnare dicatur: & unctus esse oleo exultationis prae participibus suis quasi praemium charitatis & odium iniquitatis in unctioe sumpturus. Docemur autem in utraque parte: & amoris & odii esse in nobis semina: cum ipse qui primitias massae nostrorum corporum leuauit ad caelos: & iusticiam dilexerit: & oderit iniquitatem. Vnde Dauid. Nonne odieris te domine oderam: & super inimicos tuos tabescebam: perfecto odio oderam illos. Quod sequitur unxit te deus deus tuus: Primum nomen dei uocatio casu intelligendum est: sequens uocatio: quod satis miror cur Aquila non ut ceperat in primo uersiculo uocatio interpretatus sit: sed uocatio bis uocans deum: qui supradictum unxit deum. In hoc loco Photinus opprimit: sed Arrius caput leuat: de euangelio perferens testimonium. Ascendo ad patrem meum: & patrem uestrum: deum meum & deum uestrum. Sed cum dilectum audiat eum accinctum gladio super femur: & regnare per ueritatem & mansuetudinem: & ungi ob dilectam iusticiam: & exosam iniquitatem: & unctum esse praefortibus suis. De quibus scriptum est. Participes Christi facti sumus: si tamen principium substantiae usque ad finem firmum retineamus. Miror cur solium domini dei ad caluniam uocet: quasi uniuersa quae dicta sunt diuinitati uerbi: & humilitati hominis conueniant. Audiat actus apostolorum Iesum Nazarenum: quem unxit deus spiritu sancto. Audiat euangelium. Spiritus sanctus ueniet super te: & uirtus altissimi obumbrabit tibi, propterea & quod nascetur ex te sanctum uocabitur filius dei. Ipsum dominum sentiat inonantem. Spiritus domini super me. eo quod unxit me. Participes autem apostolos credentesque significat: quibus unctiois suae uocabulum tribuit: ut ab uncto uocentur uncti. id est a Christo christiani. Myrrha & gutta & casia in cunctis uestimentis tuis. a domibus eburneis ex quibus delectauerunt te filiae regum in honore tuo. In hebraico: Myrrha & stacte & casia in cunctis uestimentis tuis de domibus eburneis quibus laetificauerunt te filiae regum in honore tuo. Praefatio ipsa te doceat iccirco me hunc psalmum explanare uoluisse: quia ad uirginem scribes per liliis & floribus titulum repperi: itaque consequenter & istos uersiculos ad te referam: cui uolumus hoc scribere. Mortificasti membra tua super terram: & quotidie Christo offers myrrham: Christi bonus odor: & propterea stactem. id est stillam uel guttam exhibes domino. Narrat & hi qui aromatum nouere uirtutes: stactem florere esse myrrham. Quod autem sequitur casia est ipsa quae ab aliis *σπιγγη*. id est *supix* stula nuncupatur: uocales in laudes dei: & oes pituitas & rheumata uoluptatum suo calore excoquens. ubi in nostris codicibus scriptum est gutta uel stactem: in hebraico aloth legitur. unde & nicodemus centum libras myrrhae & aloes: ad sepeliendum dominum praeparauit. Et sponsus loquitur ad sponsam: myrrha & aloes cum oibus ungentis primis. Et illa respondet: Manus meae stilauerunt myrrham: digiti mei myrrha pleni. Proiice & tu mortis opera Christo in baptisate consecuta: & huic mundo mortua esto: & nihil aliud nisi de caelestibus cogitas: loquere ad spiritum tuum. Manus meae stilauerunt myrrham: & digiti mei myrrha pleni. Legimus & unguentum sacerdotale cuius & Dauid meminit: sicut unguentum in capite: quod descendit in barbam barbam Aarom: quod descendit in oram uestimenti eius in quo cum ceteris aromatum bus miscetur & stacte. Offerunt & magi myrrham. Et in praesenti loco initium uestimentorum Christi est suscipe mortem illam: & in sua carne monstrare. Haec idumenta para sponso tuo. his a te uestibus cooptus incedat. Cumque ei huiuscemodi texueris uestimenta: efficietis ipsa templum dei: & laetificabis eum de domibus eburneis: siue ut melius in hebraico scribitur: de templo detium & laudes domino canes. totaque saeculo mortua: angelorum imitaberis choros. Eburneas & detes isigne esse mortis & uocis ipsa nouum natura testat. Et consequenter adiunctum est: ex quibus delectauerunt te filiae regum in honore tuo. Rex regum & domus dominantium sponsus tuus est. Reges isti qui sub tanto rege sunt reguli: praesens tui sunt: quae te euangelica genuerit doctrina. Honor tu filia honorificas in oibus uestimentis & odoribus bonis & templo eburneo eum cui supradictum est. Effusa est gratia in labiis tuis: & accipiet gladio tuo super femur tuum potentissime: & sagitta tuae acutae: & triumphus tuus deus in saeculum saeculi: pro eo quod nos transtulimus domibus eburneis: quae in graeco scriptum est *αποβαρεων ελεφαν τινον*. quod latius ob uerbi ambiguitatem a gradibus interpretati sunt: cum βαρις. uerbum sit *επι χοριον*. id est gentile palaeestinae: & usque hodie domus ex omni parte conclusa: & in modum aedificatae turrii ac mœnium publicorum βαρεις appellantur. Astitit regina a dextris tuis in uestitu deaurato: Quodque sequitur circūdata uarietate: excepta editione uulgata nullus interpretum transtulit. In hebraico: Stetit coniunx in dextera tua in diademate aureo: ubi nos coniugem uertimus: ubi apud hebraeos legitur *segal*. pro quo Aquila *συνκοιλον*. id est concubinam. Symmachus & quinta editio: *παλλακην*. id est pellicem. Lxx. Theodotion & sexta reginam interpretati sunt. Deinde ubi ego posui diademate aureo: Symmachus transtulit in auro primo: Aquila quinta & sexta editio in tinetura uel in auro ophyre: Quae filiae regum sunt: & in sponsi parantur amplexus: per myrrham & guttam & casiam & domos eburneas delectant eum: cuius thronus in saeculum saeculi est. Quae autem iam super petram Christum stabili radice fundata est catholica ecclesia: una columba perfecta & proxima stat a dextris: & nihil in se sinistrum habet: stat in uestibus deauratis. de sermonibus scripturae: ad sensum transiens: & cunctis plena uirtutibus: siue ut nos transtulimus in diademate aureo. Est enim regina: regnatque cum rege: cuius filias possumus intelligere: & in eam credentium animas: & proprie uirginum choros. Ophyre genus aurum uel a loco indiae: uel a colore nomine iditum. Septem quippe apud hebraeos auri uocabula sunt. Vxorē quoque & concubinam intelligamus de cantico Salomonis: quae sine sponso suo uel marito dormire non potest. Audi filia & uide: & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum & domum patris tui. & concupiscet rex decorum tuum: quoniam ipse domus patris tui. & concupiscet rex decorum tuum: quia ipse est dominus tuus: & adora eum. Hucusque per prophetam linguam quam calamo scribenti uelociter comparat: loquitur spiritus sanctus: ipsum regem & bellatorem & deum sponsumque compellens. Hinc persona patris inducit loquentis ad sponsam filii sui: & cohortatis eam: ut ueteris gentilitatis & idolatriae errore contempto: primum his quae dicantur attendat: & propter quod de alienigena filia nomine. deinde uideat uel ipsa quae dicuntur: uel uniuersam conditionem: ex uisibilibus intelligens inuisibilia: & ea creaturis sentiens creatoris: & diligenter inclinet aurem suam: ut quae dicuntur memoriter teneat. Cumque audierit: uiderit: & inclinauerit aurem suam: totaque se doctrinae tradiderit: & eorum intelligentiam quae dicuntur obliuiscat primum populum suum: & cum Abraham de chaldaea egrediens relinquat terram

natiuitatis

Christus

Starbon
Capa

Abna

Ophyre

supix

natiuitatis & cognationis suae. Nemo dubitat patrem nostrum: antequam adoptaremur adeo fuisse diabolum. de quo Saluator ait. Vos ex pre diabolio nati estis. Cui ergo ait atque prius fueris oblita: & tale te exhibueris depositis pri-
 stinis sordibus ut super fratruelē dealbata cōfēdas: & quā possit diligere filius meus: tūc cōcupiscet rex decorem
 tuū. Et ne putes unū eē de turba a quo amāda es: ipse ē rex tuus & domus tuus. quā uero iterdū q reges & domi-
 ni sūt: sūt qdā ptāte rēges & domini: tamē eiusdē naturae cuius sūt illi: quos dominat & rēgnat: idico tibi q deus
 tuus sit: & debeas adorare eū. lxx. interpretes nō dixerūt & adorabis eū: sed adorabūt eū: ut sit sēsus. Iste q te ama-
 turus ē: q tuā pulchritudinē dilecturus: deus ē: & adorādus ab hoibus. qd' de ecclesia de gētibus cōgregata ex-
 posuit. unusquisq; ad seipsū referat: aiāq; credētis: q prioribus uitiis derelictis adoptet i filiā: iclinat aurē suā:
 obliuiscat ueteris cōuersatōis: & cū apostolo dimittat mortuū prēm: & talē se praebeat: q amet a rege. Ipse ē. n.
 dominus eius cui flectere debeat genu: & deposita supbia iugū humilitatis assumere. Interrogemus iudaeos q
 sit ista filia ad quā loq̄t deus: nō dubito qn synagogā rēpōdeat. & quō dī synagogae & israelitico populo: dimitt
 te populū tuū & domū prīs tui: Nūqd dereliquet gētē Hebraea: & Abrahā antiquū prēm: Si dixerit de uocati
 one significari Abrahā qā Chaldaeos reliquerit: Quis ē iste rex q amaturus ē decorē Abrahā: Certe alius est
 q loquit: audi filia: aliusq; de quo loq̄t: & concupiscet rex decorē tuū. Qui alius: Nō solū rex: sed & dominus
 & deus: q adorādus ē. Filia Tyri in muneribus uultū tuū depræcabunt diuites plæbis. In hebraeo ē: o filia fortis-
 simi in muneribus faciē tuā depræcabunt diuites populi. Verbū hebraicū for: qd' in Ezechiele iuxta. lxx. legi-
 mus: interpretari pōt & Tyrus & tribulatio: fortissimus siue fortissima: & silex. i. lapis durissimus: unde i præsē
 ti loco error ortus ē. Aqla. n. & lxx. & Theodotion & qnta editio Tyri interpretati sūt. Sexta uerbū hebraicū po-
 suit for: Symmachus κρᾶτερον. i. fortissima. Nos ipsū ad deū retulimus ut illa cui supra dixerat audi filia & uī
 de: filia fortissimi nūcupet. Aut certe ipsa fortissima sit: qā imitata ē forte patrē: cuius uultum diuersis muni-
 bus depræcabunt diuites plæbis. Diuites in cūctis opibus bonis & sciētia. siue q diuites putant i saeculo sapien-
 tes huius mūdi: & philosophorū disciplinis eruditi. Vel qd' melius ē: q ante diuites fuerūt: hēntes eloqa dei & te-
 stamēta & pphetas. i. de populo Israel. Vt. n. ante Saluatoris aduētū hi q de Tyro erāt: hoc ē de populo gentiū
 & Profeliti eē cupiebāt: depræcabant diuitē populū israel: & per eos introducebant i tēplū. Sic post aduētum
 domini quicūq; ex israelē redire uoluerit: diuites quōdā familiaritate & ptectōe dei uenient ad filiā Tyri: & of-
 ferentes uaria dona uirtutū: & cōfessionis i Christum depræcabunt eā: ut salutē quā pdiderūt in iudaea: ueni-
 ant i gētibus. Oīs gloria eius filiae regis abintus i fimbriis aureis circūamiēta uarietibus. In hebraeo: Oīs glo-
 ria filiae regis intrinsecus fasciis aureis uestita ē. Pro eo q. i. lxx. scriptum ē εσωθεν. & nos uel abintus uel intrinsecus i
 terpretati sumus: i quibusdā exēplaribus iuenit εξέρον. qd' cogitatōes sonat. Ex quo ostēditur oēm gloriā ec-
 clesiae: cui supradictū ē. Audi filia & uide: & o filia Tyri: & nūc appellat filia regis eē intrinsecus: & i cogitatōibus
 idest i interiori hoie: & i circūfione nō manufacta: sed spū hēntē cōsciētia: fiduciā apud deū: & tota pulchritu-
 dine posita magis i sensuū noie: q i flore uerborū. Quō aut i stamine ex quo depēdet fimbria: subtegmē inte-
 xitur: & tota uestimēti uirtus i stamine est: ita i aureis sensibus scripturā: i quibus uestis ecclesiae oīs intexit:
 miscēt aliq; de natura: de moribus: & hoc ipsū significat uestis Aaron: auro: purpura: cocco: bysso: Hyacitho:
 q cōtextāquam fecerūt mulieres quibus deus ad texendū dedit sapientiā: & ut intelligere possimus oēm orna-
 tū filiae regis intrinsecus: ipsa loquit i cantico. Introduxit me rex in cubiculū suū: i quo clauso ostio labiorū: de
 um patrē iubemur orare. in nono quoq; psalmo cuius titulus iscribit: p absconditis filiū uariam habuit & Ioseph
 tunicā quā ei texuit mater ecclesia. De his fimbriis Saluatoris αἰματωσῶν idest sanguinē fluēs una Saluatorē te-
 tigit: & sanata ē. Quod aut i hebraico scribitur: fasciis aureis uestita ē: id ipsum significat qd' supra. Oīs gloria
 filiae regis intrinsecus: fasciis diuinorū interiora mēbra obuoluunt ecclesiae: & tota uteri tegit ambitio. Hae fasci-
 ae nō pōt obliuisci spōsa: secundum Hieremiam quae mamas ligant: & pectus in quo cogitatōes sunt ptegunt.
 Adducentur regi uirgines post eā: pxime eius afferentur tibi. afferentur in laticia & exultatiōe: adducentur in
 tēplum regis. iuxta. lxx. prior uersiculus adhuc de filiae canitur ornatu: sequēs ad ipsum spōsum regēq; dirigit.
 Porro iuxta hebraicū totū ad spōsam dicitur: usq; ad eū locū ubi scriptū est. Pones eos principes in uiuersa ter-
 ra. Et legitur. in scutulatis ducentur ad regem uirgines: sequētur eā amicā eius: ducētur illuc: ducētur i laticis
 & exultatiōe igrediētur thalamū regis. Multā eē distātiā aiāe in Christo credētū demonstrat cāticū canticorū
 i quo scriptū ē. Sexaginta sunt reginae: & octogita cōcubinae: & adolescētulae quae nō est numerus. Vna est co-
 lūba mea: pfecta mea: pxima mea: de qua dicitur. Viderūt eā filia: & beatificāt eā regina: & concubina: & lau-
 dāt eā. Quae ergo pfecta est & sancta corpore & spū: & columba: & pxima meretur uocari. Hae ē filia de q su-
 pra dictū est. alitit regina a dextris tuis i uestitu deaurato. Quae at supgressā sūt sex dies mūdi: & futura regna
 suspirāt: regina appellātur. Si q uero circūfione qdē hēt octaua die: sed adhuc nō uenit ad nuptias: hae cō-
 cubina uocatur. Diuersa aut multitudo credētū: quae nec dū pōt spōsi copulari amplexibus nec de eo liberos
 parere adolescētula dī. Ego puto de istis uirgibus q sequūtur ecclesiae: & i primo ponūtur gradu: & te eē & oēs
 q i uirginitate corporis & aiāe pseuerāt. Proximas aut & amicas uiduas eē: & i mrimonio cōtinētes: quae oēs
 cū laticia & exultatiōe ducuntur ad tēplū & i thalamū regis: in tēplū qsi sacerdotes dei: in thalamū quasi spon-
 sae regis & spōsi. Hoc tēplū & Ioānes uidit i apochalypsi: & ppheta desiderat: Vnā inquit petii a domino: hanc
 requirā: ut inhabitē i domo domini oēs dies uitae meae. Et iter: Domine dilexi decorē domus tuae: & locū habi-
 tatōis gloriae tuae. Et in alio loco. Quia trāsibo in locū tabernaculi admirabilis usq; ad domū dei: uoce exulta-
 tōis & cōfessionis sonitus festa celebrantiū. Scutulata aut quibus spōso suo regina cōponitur: ipsa sūt: quae i lxx.
 legimus circūamiēta uarietate. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: cōstitues eos principes sup oēm terrā. In he-

Diuites

Allois romula

Scutulata

braico Pro patribus tuis erunt tibi filii: pones eos principes in uniuersa terra. Et ex patris persona nequaquam de filia: sed rursus ad filiã sermo intelligi potest: & ex spūs sancti & ex filioꝝ Chora. Si ergo ad spōsam sermo dirigit: spōsa autē de natōibus cōgregata ē: cui supra dicitur obliuiscere populū tuū & domū patris tui: debemus sponsā pres nosse: ut cōsequēter nouerimus & filios. p patribus tuis de quibus i Hieremia locuta ē: q̄ falsa possederūt patres nri idola: & nō est in eis qui pluat. Pro Platone p ceteris diuersoꝝ dogmatū & erroꝝ magistris nati sūt tibi filii: quos constituisti principes tuos: & fecisti in populos p̄ceptores. Vel certe aliter. O ecclesia filii tui quos genuisti tibi: uertentur i patres tuos: cū de discipulis eos feceris magistros: & in sacerdotali gradu oīum testimonio collocaueris. Sin autē pres ecclesiā intelligimus Abraham Isaac & Iacob & reliquos p̄iarchas: filios q̄ i patre honore sunt nati: apostolos intelligamus: qui missi sūt a domino p̄dicare usq; ad extremū terrā: & baptizare credentes in noīe trinitatis. Sed quærēt quō ecclesia degētibus patres habere possit Abraham Isaac & Iacob: cū ei supradictū sit: obliuiscere populū tuū & domū patris tui. Legamus euangeliū: Nolite dicere p̄m hēmus Abraham: potēs ē deus de lapidibus istis: hoc ē de duro corde gētiliū suscitare filios Abraham: & i alio loco: Si filii essetis Abraham: opera Abraham faceretis. Et i Genesi ad ipsū Abraham loq̄ deus. In semine tuo iquit benedicetur oēs gentes. Sicut. n. ille i p̄putio ex fide iustificatus ē: ita & nos iustificabimur in eadē fide: si habuerimus fidē & opa patris nri Abraham. Pot hoc ipsū ad Saluatorē dici: uel a p̄e uel a p̄phetali choro & a spū sancto. Pro p̄iibus tuis stirpe uidelicet iudaoꝝ qui te reliquerunt & negauerunt: nati sunt tibi filii apostoli. & de nationibus credentes: quos constituisti principes in uniuersa terra. Memor ero nominis tui domine i oī generatōe & generatōem. Propterea populi cōfitebunt tibi in æternū & in sæculū sæculi. In hebraico. Recordabor nominis tui i omni generatōe & generatōem. p̄pterea cōfitebunt tibi populi i sæculū & i æternū. qd nos interpretati sumus: cōfitebunt tibi. Symmachus trāstulit laudabunt te. Regina q̄ steterat a dextris tuis i uestitu deaurato & iussa fuerat obliuisci populi & domus patris sui: & iter illi dictū erat: Pro p̄iibus tuis nati sunt tibi filii: cōstitues eos principes sup oēm terrā: intelligēs q̄ta decoranda sit gloria: & q̄bus p̄miis subleuāda: cōuertit ad spōsū uoces suas: & pollicet recordaturā se semp noīs spōsi i omni generatōe & generatōem. Quod p̄misit: uidemus expletū. Ipsa christiana nobis oībus christianoꝝ nomē iposuit: nomē nouū: i quo benedicunt oēs familia gētiliū. Recordat autē nō i una generatōe sed i oībus: uel cūctas significās natōes: uel duas natōes iudaoꝝ atq; gētiliū. Et quia hoc pagē ē: si i duabus generationibus noīs domini recordet. p̄pterea populi q̄ i ecclesia fuerint. cōfitebunt: & laudabunt dominū i æternū & i sæculū sæculi. Quādo & tu o filia Principia sanctoꝝ mixta choro iter uirgines duceres ad regē: & ex domibus eburneis delectabis spōsum i honore tuo: tūc recordare & mei: qui huius psal/ mi tibi domino reuelante intelligentiam tribui. & dicit. Memor ero nominis tui: ut quæ partē intellexisti car/ minis si uita comes fuerit: & totum canticum canticorum.

Beati Hieronymi p̄l byteri expositio psalmi. xli. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ad renatos in uigilia paschæ habita.

Omne psalterium sagaci mente perlustrans: nusq; inuenio: q; filii Chora aliqd triste cantauerint. semp in psalmis eoz læta sunt & iocunda: semp terrenis humilibusq; contemptis caelestia & æterna desiderant: congruentes i interpretationi nominis sui. Siqdē Chora interpretat caluities. Quia ergo dominus noster in loco Caluarie crucifixus est & sepultus: q̄cunq; in cruce eius credunt: hi filii Chora. i. filii Caluarie nominantur. Sup qua Caluarie dominus noster Iesus post resurrectionem: ad celoꝝ regna conscendens: irridet a paruulis & ab incredulis iudaoꝝ. Sed Helysæum irridetes: urfi comederūt. Hoc de titulo scriptū dixisse sufficiat. nūc ad prius principiū reuertamur. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū: ita desiderat aīa mea ad te deus. Ceruoꝝ natura est: ut serpentū uenena contemnant: q̄n potius naribus suis eos extrahant de cauernis: ut interficiant atq; dilacerēt. Cū uenenum cœpit intrinsecus aestuare: & quis eos nō possint occidere: tamen sitis ardore & incendium tolerant: tunc illi fontes desiderant: & purissimis aq; fruentia uenena restringunt. Quō itaq; illi cerui desiderāt fōtes aquarū: nisi q; de ægypto & de sæculo recedentes iterfecerunt Pharaonem i aq; suis: & oēm exercitū eius i baptismo necauerūt post iterfectionem diaboli desiderant fontes ecclesiæ patre & filiū & spiritū sanctum. De patre q; sit fons: scribit i Hieremia. Me dimiserunt fontē aquæ uiuæ: & foderūt sibi lacus detritos: q; non possunt aquam cōtinere. De filio quodā i loco legimus. Dereliquerūt fontem sapiētiae. Porro de spū sancto. Qui biberit de aqua quæ de celo oriet: i eo fons aquæ fient salientis i uitam æternam: ista tim exponit euangelista dicēte: q; ex spiritu sancto sermo fuerit Saluatoris. Ex quo manifestissime liquet tres i ecclesia fontes trinitatis eē mysterium. Hos desiderat aīa credentis: hos desiderat aīa baptizantis: & dicit. Sitiuit aīa mea i deū fontē uiuū. Nō. n. leuiter uidere uoluit deū: sed toto desiderabat ardore toto sitiuit incendio: anteq; baptisma cōsequeret. Loquebant iter se inuicem atq; dicebāt: q̄do ueniam & apparebo ante faciē domini: Ecce frēs demū impletū ē: qd petebāt. Venerūt & steterunt ante faciē dei: apparuerūt ante faciē altaris: & mysteriū intellexerunt. Hoc. n. nō merent uidere nisi illi: q; ex cōsciētia & imo p̄ferūt corde. memorātes: Fuerūt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Per oēm. n. q̄dragēsimā uacauerunt orationi atq; ieiunio: i sacco & cinere dormierūt: futura m uitam peccatoꝝ suoꝝ confessione quærētes. Sed q̄a fuderūt lachrymas & fuerūt tristes: dicit eis: Qui semināt i lachrymis: i gaudio metēt: & beati lugētes: quoniam ipsi consolabuntur. p quibus uniuersis cum illis diabolus isultaret & diceret. Vbi ē deus tuus? Admissi & i uitali fonte recreati: cōfidenter loquunt. Transibo i locū tabernaculi admirabilis: usq; ad domū dei. Domus dei ecclesia ē: hoc est admirabile tabernaculum: q; habitauerit in eo uox exultationis & confessionis & sonus epulantis. Gaudent quippe sub fide & confessione uitæ æternæ: quam fratres nostri nunc accipere meruerūt: angeliceli oēsq; uirtutes. Si. n. sup uno agēte p̄nitentiā

Plato.

Si uita comes fuerit

filii Chora
Chora

Ceruorum Natura

Domus dei.

te poenitentiam: & in una ouicula orbida quæ pastoris humeris est recepta: gaudent angeli atq; lætantur: q̄
to magis in tot fratribus: in tali gurgite renatis atq; mundatis: uniuersa exultant regna cælorum: uidentia homines
ueteri peccatorum labe purgatos suo incolatui præparari: Dicite ergo qui christum nunc induiti estis: & ductū
nostrum sequentes quasi pisciculus hamo: sermone dei de gurgite sæculi istius subleuamini: in nobis rex natu
ra mutata est. Pisces. n. qui de mari extracti fuerint moriuntur. nos aut̄ ideo apostoli de mundi istius mari extra
xerunt: atq; piscati sunt: ut uiui ex mortuis fieremus. Quādiu eramus in hoc sæculo: oculi nostri in profundo:
& uita nostra uersabatur in cæno: postquā de fluctibus erepti sumus: cœpimus solem: cœpimus uerum lumē
aspicere: & præ nimio gaudio conturbati: ad animam nostram dicimus. Spera in deo quoniam confitebor illi sa
lutare uultus mei & deus meus. Et deinceps. Propterea memor ero tui de terra Iordanis & hermonii a monte
modico. Abyssus abyssum inuocat: & nos de terra Iordanis. i. de flumine ubi dominus baptizatus ē: & hermo
nii hoc est de sæculi huius maledictioe: quoniam hermon interpretatur anathema: & de monte modico huius
mundi (quāuis. n. aliquis sanctus sit: dum in isto uersatur sæculo: non est in monte grandi atq; sublimi: sed in mō
te modico atq; humili) clamamus ad dominum: & profundū ipsius scripturarū sensum de aliis scripturarū testi
moniis interpretamur. Quicquid in absconso ueteris testamenti non possumus inuenire. hoc de absconso no
ui testamenti soluimus in uoce charactarum dei: hoc est pphetarū ipsius & apostolorū. Omnia excelsa domi
ni: & fluctus ipsius: & impetus fluminis: q̄ lætificanc ciuitatem dei super nos transierunt in Christo iesu: cui est
honor & gloria in sæcula sæculorū amen.

propheta

Hermon

Expositio psalmi. cxvii. uidelicet cōfitemini domino quoniā bonus: p̄ modū cōcionis habita ad Neophytas
i die sancto paschæ. ubi etiā acriter inuehit in iudæos.

IN omni psalterio dominus n̄ iesus Christus ppheta: atq; canit. Siqd̄ hēt ipse clauē Dauid: q̄ apit
& nemo claudit: claudit & nemo apit: sed præcipue in cetero septimodecimo psalmo: q̄ nūc psallēdo
lectus ē: resurrectiois mysterium prædicat. Hic. n. psalmus in quo a spiritu sc̄o præsignati uocant̄ ad cō
fitebimur domino in laude: uel ad cōfessionē gētium ueri israelitæ in poenitētia ueri sacerdotis Aaron domus. qd̄ ē
in ecclesia: siue generaliter oēs timētes deū: recte pro tantis muneribus pietatis patris q̄ filio suo nō peccit: sed pro
nobis oibus tradidit illū: a cōfessione incipit. Quoniā bonus: quoniā in sæculū misericordia eius. Quis. n. nost̄
poterit esse cōsiderans ea: quæ in eo quotidie resultans canit ecclesia: hoc est passionem domini Saluatoris resur
rectioem siue ascensionē: & nō magis erumpat̄ in uoce cōpos illorū paruulorū effectus: domino cū ramis & palmis
exultantium: O domine saluos nos fac: o domine bene prosperare. Vnde & ipse uictor ad patrem ascēdēs impe
rat angelis dicēs: aperite mihi portas iusticiæ: & igressus in eas cōfitebor domino. Hæc sunt portæ: de quibus in
xxiii. psalmo inter se iuicem angeli loquebātur igressum domino præparātes. Leuate portas principes uestras:
& eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloria. Sed pulchre leuari iubentur portæ: & in sublime erigi. Siq̄
dem iuxta disp̄sationē carnis mysterium & uictoriam crucis: maior regreditur ad cælos: q̄ ad terras uenerit.
Hæc porta domini: iusti introibūt per eam. Hæc portam igressus est Petrus: igressus est Paulus: igressi sūt omnes
apostoli: igressi sunt & martyres & quotidie sancti quiq; ingrediuntur. Per hæc portam primus latro cum domi
no igressus est. habetote fiduciam: & uos sperate similia. Sic. n. ipse apostolus dixit. Si cōsurrexistis cum Chri
sto: quæ sursum sūt querite: ubi Christus in dextera Dei sedet. Nō dicit hic psalmus: soli apostoli ppheta & mar
tyres introibūt per eam: sed iusti introibūt per eam. Quicūq; ergo iuste agit: & iter iustos eē meruit: fiducialiter agat in
eo sperās: quæ introibit per hæc portā: quæ dominus nō q̄rit sanguinē cōfitebimur: sed fidē: p̄ q̄ sanguis effudit̄ credētiū. Si
habuerimus fidē: quæ p̄t̄ sanguinē fūder̄: imputabit̄ nobis & cruoris effusio: O uere infelices iudæi: o miseri atq;
miserabiles lapidē: q̄ p̄ Esaiā repromissus ē: q̄ p̄oret̄ in fūdamētis Syō: & populū utrūq; cōiūgeret: eē dominū
saluatorē: eē filiū dei nō agnouistis. Hūc uos reprobastis: ædificātes quōdam cōgregatiōem domini: & tēpli dei
mysteria custodiētes: q̄ reprobatus a uobis: factus ē in caput anguli: & primā ecclesiā de iudæorum populo cō
gregatā: & credētes ex nationibus in unū gregē & ministeriū fœderauit. a domo factū ē illud: hoc ē mirabile in oca
lis nr̄is: ut nos q̄ ante passionē domini sine testamēto eramus ex leges: adoptaremur in filios dei. & sibi cingulo pu
tre scēte: aliud sibi deus lubare cōtexeret: aliū populū præpararet. Vos ergo iudæi hētis scripturā: uos legitis li
bros. & nos in eū q̄ in eis scriptus ē libris: ipsū adorātes credimus: uos tenetis paginas: nos solum paginā. uos com
plicatis mēbranas aialium mortuorū: nos possidemus spiritū uiuificatē. Quid mirabilius p̄t̄ eē istiusmodi sacra
mēto: Quid hac die fœlicius: in q̄ dominus iudæis mortuus ē: nobis surrexit. in q̄ synagogæ cultus occubuit: & ē
ortus ecclesiæ. in q̄ nos hoies fecit secū surgere: & uiuere & sedere in cælestibus. & impletū ē illud qd̄ ipse dixit in euā
gelio: Cū aut̄ exaltatus fuero a terra: oia trahā ad me. Hæc ē dies quā fecit dominus: exultemus & lætemur in ea.
Oēs dies qd̄ fecit dominus. sed certe dies possūt eē & iudæorū: possūt eē hæreticorū: possūt eē gētiliū. Dies do
minica: dies resurrectiois: dies christianorū dies nr̄a ē. Vnde & dominica d̄r̄ q̄ in ea dominus uictor ascēdit ad pa
trē. Quod si a gētilibus dies solis uocat̄: & hoc nos libētissime cōfitemur. Hodie. n. lux mundi orta ē: hodie sol
iusticiæ ortus ē: in cuius pēnis ē sanitas. Nūqd̄ sol pēnas hēt: Respōdeāt iudæi: & q̄ tātū scdm̄ l̄ras scripturas itel
ligūt similes iudæorū. Nos aut̄ dicimus quicūq; sub alis istius solis fuerit: q̄ dixit in euāgelio. Quotiēs uolui cōgre
gare filios tuos: q̄ si gallina pullos suos sub alas & noluit. Iste securus erit ab accipitre diabolo: ab aqlis uolan
tibus in Ezechiele: & oia peccatorū eius uulnera sanabuntur. Vt autē sciatis fratres mei q̄ p̄prie psalmus iste de
domino scriptus est: & in euāgelio pueri sicut meminimus: q̄ intrāte Hierosolymā Saluatore: palmas leuātes cla
mauerunt atq; dixerunt: Osianna in excelsis: benedictus q̄ uenit in noie domini: osianna in excelsis: de cetero septi
modecimo psalmo istos uersiculos assumpserūt. O domine saluū me fac. In hebræo scribit̄ osianna. unde & iu

In iudæos

Dies dominica

Dies Solis

daxi impatienter ferentes: uolunt prohibere paruulos: de quibus in Esaia loquebatur dominus. Ecce ego & pueri mei quos mihi dedit dominus. Tacetibus. n. senibus & iudicia liuore cruciatis: paruuli clamabant: & Christum paruuli confitentur. Quod si & illi tacuissent: lapides utiq; clamarent. i. gentiliu populis: de quibus in euangelio scriptum est. Potens est dominus de lapidibus istis suscitare filios Abraha: nos significans: qui duro quondam corde fuimus: sed nunc credentes in Christo iesu in filios Abraam. in filios dei omnipotentis adoptati sumus: per ipsum dominum cui est gloria in saecula saeculor; amen.

Beati Hieronymi ad Marcellam de psalmo. cxxvi. uidelicet. Nisi dominus edificauerit domum. Vbi panē doloris: & filios excussorum secundum hebraicam ueritatem interpretatur.

Beatus Paphilus martyr: cuius uita Eusebius Caesariensis episcopus tribus ferme uoluminibus explicauit. Cū Demetriū Phalerium & Pythistratū i sacra bibliotheca studio uellet aequare: imaginēsq; ingenior; quae uera sūt & aeterna monumēta toto orbe pqreret: tūc uel maxime Origenis libros ipse psecutus: Caesariēsi ecclesiae dedicauit. quā ex parte corruptā Achatius de hic: & Euzonius eiusdē ecclesie sacerdotēs i mēbris conati sūt istaurare. Hic cū multa reperiret: & inuētor; nobis idicē derelinqueret: ceteri uigelimifexti psalmi cōmētariū: & se littera tractū ex eo q. nō iscripsit: cōfessus ē nō reptū: nō quo talis tantuq; uir (Adamatiū dicimus) aliqd praeterierit: sed quo negligētia posteror; ad nostram usq; memoriā nō durarit. Hoc iō dixi: ut qd de eodē psalmo mihi pposuisti: qd eet panis doloris i eo qd dī. In uanū uobis ē aīe lucē surge re: surgite postq; sederitis q māducatis panē doloris: ostēderem me de Origenis cōmētariis qd senserit non habere. Vnde ad hebraū recurrēs: iueni p pane doloris scriptū lemaasabim. qd' Aqla iterpretatus ē αρ του τδν Διαιτονοδυν του. i. panē elaborationū: Symmachus αρ του κα τα του μενον: qd exprimit panē erūnosū. Quia editio & Theodotion: q in ceteris cū. lxx. trāslatoribus facit panē idolor;. Sexta αλαυις. i. erroris. Nec mirādū de Aqla: si ταπωνημα τα p idolis ponat: cū opa manuū hoīs sint & pphētie populus arguat ad tēplum diluculo frustra cōsurgere: & post qetē ad sanctuariū festinare cū idola dei honore uenerent. scdm q. & Ezechiel scripsit i ipso tēplo sacrificare idolis sacerdotes. Vt aut pleniū adducaris: p dolore i hebraeo idola posita: hoc ipsum uerbū hoc ē asabym etiam in ceterimo tertriodecimo psalmo scriptū ē. lxx. quoq; idola trāstulerūt. Nā & i eo loco ubi legimus: Idola gētū argentū & aur;: opa manuū hoīum: i hebraeo habet asabeem qd' Aqla iterpretat' elaboratōes eor;. Vnde cū ita ueritas se habeat nō frustra qdā doloris panē: aut haereticor; itelligūt sacra aut uita istius miserabilis & erūnosae iterpretant' laborē: apud quā i sudore faciei comedimus panem nrm. Interq; spinas & tribulos breuis uita alimēta nascunt'. Illud quoq; de eodē psalmo iterrogare dignata es: Qui sunt filii excussor;. Miror te i Hilariū cōmētariis nō legisse excussor; filios: credētū populos iterpretari. q. s. apostolos illo noie putauerit appellatos quibus i euāgelis sit praēptū: In quacūq; ciuitate itroierit: & nō fuerit recepti: excutere puluere pedū suor; i testimoniū nō credētū: licet tu argute praecaueris nō posse apostolos sub noie excussor; itelligi: cū aliud sit excutiētū: aliud excussor;: qd excutiētēs sint: q excutiāt. excussi uero q ab aliis excutiānt: & icōgruū ē: excussos apostolos accipe: q magis excutiētēs debuerit appellari. Quid igit' faciā: Tātū uirū & tpibus suis disertissimū: reprahēdere nō audeo. q & cōfessiois suae merito & uita idustria: & eloquētia claritate: ubicūq; romanū nomē ē: praedicat. nisi q. nō eius culpa ad scribēdū ē: q hebrai sermōis ignarus fuit. graecar; quoq; litterar; qdā aurā cōperat: sed Heliodori presbyteri quo ille familiariter usus est: ea quae itelligere non poterat: quomodo ab Origene essent dicta quarebat. Qui quia in hoc psalmo commentarium Origenis inuenire non potuit opinionem magis insinuare suam: q inscientiam uoluit cōfiteri. Quam ille sumptam claro sermone differuit: & alienum errorem disertiuē executus est. Restat igitur ut rursus ad fontem sermonis recurramus hebrai: & uideamus quō scriptū sit: Vbi nos habemus sicut filii excussor;: ibi legit' cenbnāaurim quod aquila iterpretatus est: sicut filii pubertatum: Symmachus & Theodotion sicut filii iuuentutis: Sexta ακουεοςυον: quod nos dicere possumus excuti sensus. Ex quo manifestū est adolecētiae populos itelligi christianos: secundum illud exēplum qd' deus suos scōs in modum arcus & sagittar; dicatur extendere: ut in propheta Zacharia. Quoniam extendi te mihi iuda ut archum. Et Saluator de semetipso: Posuit me sicut sagittā electam: & in pharetra sua abscondit me. Deniq; in sequenti uersu exceptis. lxx. qui aliter trāstulerunt: & i hebraeo & in cunctis editionibus ita repperi. Beatus uir qui repleuit pharetram suam ex ipsis: ut quia metaphorā semel sumpterat ex sagittis: & in pharetra quoq; trāslatio seruaet'. excussos autem & consuetudo sermonis humani uegetos & robustos & expeditos uocat: & ipsi. lxx. interpretes in Esdrae libro p iuuenibus trāstulerunt: i quo ita scribitur: Et factū est ex die illa: medii excussorum faciebant opus: & medii eor; habebāt hastas & scuta & arcus & thorachas: & princeps post oēm domū iuda adificatiū i muro. Ex quo aiaduerrimus & i praesenti loco p adolecētibus atq; puberibus excussos positos: nō ut ille opinatus ē p apostolis: q excussi a pedū excussione dicant'. Legi & cuiusdā lib;: & elegātē in eo sensū reppi: excussos iudaeos dici a tēplo & lege & grā domini: p eo qd' ē reprobos: & eor; eē filios apostolos: q ex ipso; semie pcreēt: & i similitudinē sagittar; manu domini cōtineāt'. In seqnti quoq; psalmo Heliodorus magis q Hilarius nr errauit: q de hoc loco i quo scriptū ē: labores fructuum tuor; manducabis: uaria opinatus asseruit: magis stare sniam: si scribat: fructus labor; aliquem māducare: & nō labores fructuū. unde spiritalē itelligētiā debere pquiri: & ex hac occasione agrediens disputatōem tanta operositate qd' uolebat itelligi: usus ē psuadēdi: quāta semp falsitas indiget: ut uera uideat: cum hoc i loco nō. lxx. interpretes: sed latini de graeci uerbi ambiguitate decepti καρπου; fructus magis q manus iterpretati sūt: cū καρποι; manus quoq; dicāt: qd' i hebraeo ponit' enac: & Symmacus: qntaq; editio trāstulerūt manuū tuar;: ut ambiguitatē prioris sermōis effugerēt. cū hac furtiu (ut aiūt) opis ad lucubratiūculā uelox notarii manus me

filij excussorum.

4

manus me dictante signaret: & plura dicere cogitarem: iam ferme quarta hora noctis excesserat: & repente st- mulis quibusdam stomachi suscitatus: in oratione prorupi: ut saltim reliquo horarum spatio subrepente somno frustraretur in- mitas. **E**pistolaris prologus beati Hieronymi presbyteri ad Damasum papam in expositione cantici Epithalamii canticorum secundum Origenem. cuius doctrinam & eloquentiam laudibus effert.

Origenes in ipso libro

Beatisimo papa Damaso Hieronymus. Origenes cum in ceteris libris omnes uicerit: in Cantico canticorum ipse se uicit. Nam decem uoluminibus explicitis quae ad uiginti usque uersuum milia pene uenerunt: primi- mum. lxx. interpretatus: deinde Agla & Symmachum & Theodotionem: & ad extremum quintam editionem: quam actio littore iuenisse se scribit: ita magnifice apteque differuit: ut inde mihi uideatur in eo completum esse quod dicitur: Introduxit me rex in cubiculum suum. Itaque illo opere praetermissio: quae igitur est oculi laboris & sum- ptuum: tamen res tam dignum opus in latinum transferre sermonem: hos duos tractatus quos in more quotidiano eloquii pu- lis adhuc lactentibus composuit: fideliter magis quam ornate interpretatus sum: gustum tibi sensum eius non cibum offe- rendum. Tu animaduertas quanti sint illa aestimanda quae magna sunt: cum sic possint placere quae parua sunt.

Translatio duorum tractatum uel homiliarum Origenis in cantico canticorum e graeco in latinum. Vbi primo ponitur ipsius Origenis praefatio de Cantico ipso canticorum.

De cantico canticorum dictur. quomodo didicimus per Moysen quaedam esse quae non solum sancta: sed & sancta sanctorum: & alia non tantum sabbata: sed & sabbata sabbatorum: sic nunc docemur scribere Salomone esse quaedam non solum cantica: sed & cantica canticorum. Bonus quidem is: qui ingreditur sancta: sed beatorum qui ingreditur sancta sanctorum. Beatus qui sabbata sabbatizatur: sed beatorum qui sabbatizatur sabbatorum sabbata. Beatius similiter & is: qui intelligit cantica & canit ea. nemo quippe nisi in solennitatibus canit: sed multo beatorum ille qui canit cantica canticorum. Et sicut is qui ingreditur in sancta pluribus adhuc indiget: ut ualeat introire in sancta sanctorum. Et qui sabbatum celebrat: quod a domino populo constitutum est: multa adhuc necessaria habet: ut agat sabbata sabbatorum. Eodem modo difficile reperit: quae omnia quae in scripturis continentur cantica peragrans: ualeat ascendere ad cantica canticorum. egredi te oportet ex egypto: & egressum de terra aegypti praeter mare rubrum: ut possis primum canticum canere dicens. Cantemus domino: gloriose. n. magnificatus est. Licet autem primum dixeris canticum: adhuc longe es a cantico canticorum. Per ambula terram deserti spiritualiter: donec uenias ad puteum quem foderunt reges: & ibi secundum canticum canas. Post haec ueni ad uiciniam sanctae terrae: & super Jordanis ripam constitutus: cantes canticum Moysi dicens: Attende caelum & loquar: & audiat terra uerba oris mei. Rursum habes necessarium ut milites: & terram sanctam hereditate possideas: & apis tibi propheta: & apis te iudicet: Delbora quippe apis interpretatur: ut possis & illud carmen quod in libro Iudicum continetur edicere. ad regnum deinceps uolumen ascendes: ueni ad canticum quando Dauid fugit de manibus omnium inimicorum suorum: & de manu Saul: & dixit. Dominus firmamentum meum: & fortitudo mea: & refugium meum: & liberator meus. Perueniendum tibi est ad Esaiam: ut cum illo dicas: Cantabo canticum dilectae uinae meae. Et cum uniuersa transieris: ad altiora conscende: ut possis aia decora cum sponsa & hoc canere canticum canticorum: quod quot ex personis constat: incertus sum: Orantibus autem uobis: & reuelante domino: quatuor mihi in his uideor inuenisse personas. uir & sponsam: cum sponsa adolescentula: cum sponsa sodalibus. Alia dicuntur a sponsa: alia a sponso. nonnulla a iuuenibus: quaedam a sodalibus sponsi. Cognatum quippe est: ut in nuptiis adolescentulae sit multitudo cum sponsa: iuuenum turba cum sponsa. Haec omnia noli fors querere. Noli extra eos: qui praedicatione euangelii saluati sunt. Christum sponsum intellige: Ecclesiam sponsam sine macula & ruga. de qua scriptum est: ubi exhiberet sibi gloriosam ecclesiam: non habentem maculam neque rugam: aut aliquid eorum: sed ut sit sancta & imaculata. Eos uero qui cum sint fideles: non sunt tamen istiusmodi: quales sermo praefatus est: sed iuxta modum quaedam adepti uidentur salutem: animaduerte creditum aias: & adolescentulas esse cum sponsa. Angelos uero & eos qui uenerunt in uirgine perfecti: intellige uiros esse cum sponsa. Inde igitur mihi uidentur quattuor ordines. unum & unam: duos choros iter se continentem. sponsam habere secum iuuenibus: sponsum canere cum sociis. Et cum intellexeris: audi canticum canticorum: & festina intelligere illud: & cum sponsa dicere ea quae sponsa dicit: ut audias quae audiuit & sponsa. Si autem non potueris dicere cum sponsa quae dixit: ut audias ea quae dicta sunt sponsae: festina uel cum sponsi sodalibus fieri. Porro si & illis inferior es: esto cum adolescentulis: quae in sponsae delitiis comorantur. Haec quippe in hoc libro fabula pariter & epithalamium sunt personae. ex quo & gentiles sibi Epithalamium uedicauerunt: & istius generis carmen assumptum est. Epithalamium siquidem canticum canticorum. primum sponsa orat: & statim in mediis praecipuis audit. Videt praesentem sponsum: uidet adolescentulas suo comitatu copulatas. Deinde respondet ei sponsus: & post sponsi eloquia dum ille pro eius patris salute. respondent sodales: donec sponsus sit in recubitu: & a passione consurgat: se quaedam sponsae ornamenta facturum. Verum iam ipsa uerba ponenda sunt: in quibus prius uox sponsae depraecantis audit.

Delbora

Epithalamium

Homelia Prima.

Osculet me ab osculis oris sui. Quorum iste sensus est. Quorum sponsum meum mittit oscula per Moysen: mittit oscula per prophetas: iam ipsius cupio ora contingere: ipse ueniat: ipse descendet. Orat igitur sponsi patrem & dicit ad eum. Osculet me ab osculis oris sui. Et quia talis est: ut compleat super eam propheticum illud: in quo dicitur: Adhuc te loquente dicam: Ecce adsum: sponsam sponsi pater exaudit: mittit filium suum. Videns illa eum cuius depraecabatur aduentum: orare destitit: & ad eum cominus loquitur: Quoniam bona ubera tua super uinum: & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Sponsus igitur christus missus a patre: uenit unctus ad sponsam. & dicit ad eum. Dilexisti iustitiam: & odisti iniquitatem: propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis praecipuis tuis. Si me tetigerit sponsum: & ego boni odoris ero: & ego liniam unguentis: & ad me usque eius unguenta uenient: ut possim cum apostolis dicere: Christi bonus odor sumus in omni loco. Nos autem cum haec audimus: adhuc peccatis uitiosisque fetemus. de quibus propheta poenitentem loquitur. Putruerunt & corruptae sunt cicatrices meae a facie insipientiae meae. Pec-